

DEPARTAMENT DE FILOLOGIA CATALANA
FACULTAT DE FILOLOGIA
UNIVERSITAT DE BARCELONA

La declaració universal de drets lingüístics

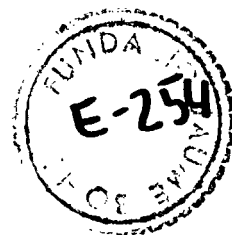
Annexos

Per optar al títol de Doctor en Filologia Catalana
Programa de doctorat: "Variació en el llenguatge"
Bienni: 1991-1993

Doctorand: Oriol Ramon i Mimó

Directors de la tesi:
Antoni Maria Badia i Margarit
Jaume Vernet i Llobet

Director ponent:
Lluís Payrató i Giménez

Ax.

ÍNDEX

Annex 1

Text definitiu de la Declaració universal de drets lingüístics	3
--	---

Annex 2

Esborrany de la Declaració universal de drets lingüístics	19
---	----

Annex 3

Tractats, textos i documents internacionals i europeus amb referències als drets lingüístics	188
--	-----

Annex 4

426

- a) Relació d'ONG, centres PEN, entitats i experts de la Conferència mundial de drets lingüístics signants de la Declaració. Assemblea de participants
- b) Índex de les aportacions dels membres de la Conferència mundial de drets lingüístics
- c) Índex dels textos llegits durant les sessions de treball de la Conferència Mundial de Drets Lingüístics, els dies 7 i 8 de juny de 1996

ANNEX 1

Declaració universal de drets lingüístics

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,

Vista la Declaració universal dels drets humans de 1948, que en el preàmbul afirma la "fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d'homes i dones"; i que en el seu article segon estableix que "tothom té tots els drets i totes les llibertats" sense distinció de "raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició";

Vistos el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966 (article 27), i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data, que en llurs preàmbuls postulen que l'ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir tant dels seus drets civils i polítics com dels seus drets econòmics, socials i culturals;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992, de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides, que adopta la Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques;

Vistos els convenis i declaracions del Consell d'Europa, com el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals, de 4 de novembre de 1950 (article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d'Europa, de 9 d'octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals, del mes de novembre de 1994;

Vistes la Declaració de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la Declaració, de 15 de desembre de 1993, del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració de Recife, el Brasil, de 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i aplicar una declaració universal dels drets lingüístics;

Vista la Convenció número 169 de l'Organització Internacional del Treball, de 26 de juny de 1989, relativa als pobles indígenes en països independents;

Vist que la Declaració universal dels drets col·lectius dels pobles, de Barcelona, del maig de 1990, declara que qualsevol poble té dret a expressar i a

desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Vista la Declaració final de l'Assemblea General de la Federació Internacional de Professors de Llengües Vives a Pécs (Hongria), de 16 d'agost de 1991, que recomana que els drets lingüístics siguin considerats com a drets fonamentals de l'individu;

Vist l'informe de la Comissió de Drets Humans del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, de 20 d'abril de 1994, relatiu al text provisional de la Declaració dels drets dels pobles indígenes, declaració en què els drets individuals es valoren a la llum dels drets col·lectius;

Vist l'esborrany de la Declaració de la Comissió Interamericana de Drets Humans sobre els drets dels pobles indígenes, aprovat en la sessió 1278, de 18 de setembre de 1995;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats que imposen llur estructura politicoadministrativa i llur llengua;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

i atès que, per aquests motius, les llengües d'alguns pobles que han esdevingut sobirans estan immerses en un procés de substitució lingüística a causa d'una política que afavoreix la llengua dels antics poders imperials o colonials;

Atès que l'universalisme s'ha de basar en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció, el respecte i l'ús social públic i privat de totes les llengües;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (històrics, polítics, territorials, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, i que cal, per tant, que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, perquè es puguin aplicar en cada cas les solucions específiques adequades;

entenent que cal una declaració universal de drets lingüístics que permeti de corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua, vistes les consideracions prèvies, és el resultat de la confluència i de la interacció d'una gran varietat de factors: politicojurídics, ideològics i històrics, demogràfics i territorials, econòmics i socials, culturals, lingüístics i sociolingüístics, interlingüístics i, finalment, subjectius.

En concret, la situació actual es caracteritza per:

- La secular tendència unificadora de la majoria d'estats a reduir la diversitat i a afavorir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.
- El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.
- El model economicista de creixement propugnat pels grups econòmics transnacionals, que pretén identificar la desregulació amb el progrés i l'individualisme competitiu amb la llibertat, cosa que genera greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o bé parcialment o enterament dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure i desenvolupar-se si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- En la perspectiva política, concebre una organització de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.
- En la perspectiva cultural, fer plenament compatible l'espai comunicatiu mundial amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.
- En la perspectiva econòmica, fonamentar un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per

l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no pas dels estats, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat, i té com a finalitat de propiciar l'organització d'un marc polític de la diversitat lingüística basat en la convivència i en el respecte i el benefici recíprocs.

TÍTOL PRELIMINAR

Precisions conceptuals

Article 1

1. Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística tota societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. Amb la denominació de llengua pròpia d'un territori es fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai.

2. Aquesta Declaració parteix del principi que els drets lingüístics són alhora individuals i col·lectius, i adopta com a referent de la plenitud dels drets lingüístics el cas d'una comunitat lingüística històrica en el seu espai territorial, entès aquest no solament com a àrea geogràfica on viu aquesta comunitat, sinó també com un espai social i funcional imprescindible per al ple desenvolupament de la llengua. És a partir d'aquest referent que es poden establir com una gradació o contínuum els drets que corresponen als grups lingüístics al·ludits al punt 5 d'aquest mateix article i els de les persones fora del territori de la seva comunitat.

3. Als efectes d'aquesta Declaració, s'entén que es troben també al seu propi territori i pertanyen a una comunitat lingüística les col·lectivitats que:

- i. es troben separades del gruix de la seva comunitat per fronteres polítiques o administratives;
- ii. estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït, envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques; o
- iii. estan assentades en un espai geogràfic compartit amb els membres d'altres comunitats lingüístiques d'historicitat similar.

4. Als efectes d'aquesta Declaració es consideren, també, com a comunitats lingüístiques dins el seu propi territori històric els pobles nòmades en les seves àrees de desplaçament o els pobles d'assentament dispers.

5. Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat equivalent, com

succeeix en casos diversos com ara immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que, en els casos en què diferents comunitats i grups lingüístics concorren en un territori compartit, l'exercici dels drets formulats en aquesta Declaració s'ha de regir pel respecte entre tots i dins de les màximes garanties democràtiques.

2. A l'hora d'establir un equilibri sociolingüístic satisfactori, és a dir, l'adequada articulació entre els drets respectius d'aquestes comunitats i grups lingüístics i de les persones que en formen part, cal tenir en compte, a més de la seva historicitat relativa i la seva voluntat expressada democràticament, factors que poden aconsellar un tracte reequilibrador, d'objectiu compensatori: el caràcter forçat de les migracions que han conduït a la convivència de les diferents comunitats i grups, o el seu grau de precarietat política, socioeconòmica i cultural.

Article 3

1. Aquesta Declaració considera com a drets personals inalienables, exercibles en qualsevol situació, els següents:

- el dret a ésser reconegut com a membre d'una comunitat lingüística;
- el dret a l'ús de la llengua en privat i en públic;
- el dret a l'ús del propi nom;
- el dret de relacionar-se i d'associar-se amb altres membres de la comunitat lingüística d'origen;
- el dret de mantenir i desenvolupar la pròpia cultura;
- i tots els altres drets de contingut lingüístic reconeguts en el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966, i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data.

2. Aquesta Declaració considera que els drets col·lectius dels grups lingüístics, a més dels establerts per als seus membres a l'apartat anterior, també poden incloure, d'acord amb les puntualitzacions de l'article 2.2:

- el dret a l'ensenyament de la pròpia llengua i cultura;
- el dret a disposar de serveis culturals;
- el dret a una presència equitativa de la llengua i la cultura del grup en els mitjans de comunicació;
- el dret a ser atesos en la seva llengua en els organismes oficials i les relacions socioeconòmiques.

3. Els drets de les persones i els grups lingüístics anteriorment esmentats no poden representar cap obstacle a la interrelació i la integració d'aquests amb la comunitat lingüística receptora, ni cap limitació dels drets d'aquesta comunitat o dels seus membres a la plenitud de l'ús públic de la llengua pròpia en el conjunt del seu espai territorial.

Article 4

1. Aquesta Declaració considera que les persones que es traslladen i s'estableixen al territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'integració. La integració s'entén com una socialització addicional d'aquestes persones de manera que puguin conservar les seves característiques culturals d'origen, però comparteixin amb la societat que les acull prou referències, valors i comportaments per permetre un funcionament social global sense més dificultats que les dels membres de la comunitat receptora.

2. Aquesta Declaració considera, en canvi, que l'assimilació -entesa com l'aculturació de les persones en la societat que les acull, de tal manera que substitueixin les seves característiques culturals d'origen per les referències, els valors i els comportaments propis de la societat receptora- en cap cas no ha de ser forçada o induïda, sinó resultat d'una opció plenament lliure.

Article 5

Aquesta Declaració es basa en el principi que els drets de totes les comunitats lingüístiques són iguals i independents de la consideració jurídica o política de llengües oficials, regionals o minoritàries. L'ús de designacions com llengua regional o minoritària no és adoptat en aquest text perquè, si bé en algun cas el reconeixement com a llengües minoritàries o regionals pot facilitar l'exercici de certs drets, és freqüent l'ús d'aquests i altres determinatius per restringir els drets d'una comunitat lingüística.

Article 6

Aquesta Declaració exclou que una llengua pugui ser considerada pròpia d'un territori únicament pel fet de ser l'oficial de l'Estat o de tenir tradició de ser utilitzada dins d'aquest territori com a llengua administrativa o de certes activitats culturals.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 7

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat; per tant, han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. Cada llengua és una realitat constituïda col·lectivament i és en el si d'una comunitat que esdevé disponible per a l'ús individual, com a instrument de cohesió, identificació, comunicació i expressivitat creadora.

Article 8

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret d'organitzar i gestionar els propis recursos a fi d'assegurar l'ús de la seva llengua en totes les funcions socials.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

Article 9

Tota comunitat lingüística té el dret de codificar, estandarditzar, preservar, desenvolupar i promoure el seu sistema lingüístic, sense interferències induïdes o forçades.

Article 10

1. Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret.

2. Aquesta Declaració considera inadmissibles les discriminacions contra les comunitats lingüístiques basades en criteris com ara el seu grau de sobirania política, la seva situació social, econòmica o en qualsevol altre criteri, així com el nivell de codificació, actualització o modernització que han assolit llurs llengües.

3. En aplicació del principi d'igualtat cal disposar les mesures indispensables perquè aquesta igualtat sigui efectiva.

Article 11

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels mitjans de traducció directa o inversa que garanteixin l'exercici dels drets recollits en aquesta Declaració.

Article 12

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats en la seva llengua, si és llengua pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 13

1. Tothom té el dret d'accedir al coneixement de la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Tothom té dret al poliglotisme, i a conèixer i usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o per a la seva mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes en aquesta Declaració per a l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable del règim intern o internacional a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Administració pública i òrgans oficials

Article 15

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i eficaços i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

Tot membre d'una comunitat lingüística té el dret de relacionar-se i ser atès en la seva llengua pels serveis dels poders públics o de les divisions administratives centrals, territorials, locals i supraterritorials als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

Article 17

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar i d'obtenir tota la documentació oficial en la seva llengua, en suport paper, informàtic o qualsevol altre, per a les relacions que afecten el territori d'on és pròpia aquesta llengua.

2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los al públic en els serveis que afectin els territoris d'on és pròpia la llengua respectiva.

Article 18

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que la concerneixen es publiquin en la llengua pròpia del territori.

2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions jurídiques de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants n'entenguin d'altres.

Article 19

1. Les assemblees de representants han d'adoptar com a oficials la llengua o les llengües històricament parlades en el territori que representen.

2. Aquest dret inclou les llengües de les comunitats d'assentament dispers referides a l'article 1 paràgraf 4.

Article 20

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els tribunals de justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. En qualsevol cas, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i pugui parlar, o a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 21

Tota comunitat lingüística té el dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 22

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua pròpia del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui ubicada la seva seu.

Secció II **Ensenyament**

Article 23

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i de les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

4. En el marc dels principis anteriors, tothom té dret a aprendre qualsevol llengua.

Article 24

Tota comunitat lingüística té dret a decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari i formació d'adults.

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, manuals, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 26

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti a tots els seus membres d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres el coneixement de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural,

tals com les llengües literàries o sagrades, usades antigament com a llengües habituals de la pròpia comunitat.

Article 28

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres d'adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 29

1. Tota persona té dret a rebre l'ensenyament en la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Aquest dret no exclou el dret d'accés al coneixement oral i escrit de qualsevol llengua que li serveixi d'eina de comunicació amb altres comunitats lingüístiques.

Article 30

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III **Onomàstica**

Article 31

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar en tots els àmbits i ocasions el seu sistema onomàstic.

Article 32

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, en els usos orals i escrits, i en els àmbits privats, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret d'establir, preservar i revisar la toponímia autòctona. Aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de conjuntures polítiques o d'un altre tipus.

Article 33

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'evitar denominacions confuses o despectives.

Article 34

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits, i a una transcripció fonèticament tan fidel com sigui possible a un altre sistema gràfic només quan s'escaigui.

Secció IV **Mitjans de comunicació i noves tecnologies**

Article 35

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 36

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els mitjans humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i d'autoexpressió cultural en els mitjans de comunicació del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 37

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 38

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els continguts dels mitjans de comunicació d'arreu del món.

Article 39

Les comunitats descrites en l'article 1, paràgrafs 3 i 4, d'aquesta Declaració, així com els grups esmentats en el paràgraf 5 del mateix article, tenen dret a una representació equitativa de la seva llengua en els mitjans de comunicació del territori on s'han establert o per on es desplacen. L'exercici d'aquest dret ha d'anar en harmonia amb l'exercici dels drets propis dels altres grups o comunitats del territori.

Article 40

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar, en el camp de la informàtica, d'equips adaptats al seu sistema lingüístic i d'eines i productes en la seva llengua, per tal d'aprofitar plenament el potencial que ofereixen aquestes tecnologies de cara a l'autoexpressió, l'educació, la comunicació, l'edició, la traducció, i, en general, el tractament de la informació i la difusió cultural.

Secció V **Cultura**

Article 41

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals.

2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que l'espai de cap comunitat sigui ocupat de manera hegemònica per una cultura aliena.

Article 42

Tota comunitat lingüística té el dret de desenvolupar-se plenament en el propi àmbit cultural.

Article 43

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 44

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de la difusió d'una informació suficient, i que es doni suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació.

Article 45

Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals com ara biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, arxius, folklore, indústries culturals i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Article 46

Tota comunitat lingüística té dret a la preservació del seu patrimoni lingüístic i cultural, compreses les manifestacions materials com ara fons documentals, heretatge artístic, arquitectònic i monumental, i presència epigràfica de la seva llengua.

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 47

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'establir l'ús de la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori.

2. Qualsevol membre d'una comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de tots els mitjans que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis, i equips, eines i productes informàtics.

3. La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada. En cap cas una altra llengua advinguda més recentment no pot subordinar o ocultar l'ús de la llengua pròpia del territori.

Article 48

1. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té el dret d'usar la seva llengua, amb plena validesa jurídica, en les transaccions econòmiques de

tota mena, com ara la compravenda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres.

2. Cap clàusula d'aquests actes privats no pot excloure o limitar l'ús de la llengua pròpia del territori.

3. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades com ara impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres.

Article 49

En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a usar la seva llengua en qualsevol tipus d'organitzacions socioeconòmiques: laborals, sindicals, patronals, professionals i gremials.

Article 50

1. Tota comunitat lingüística té dret a una presència predominant de la seva llengua en la publicitat, la retolació, la senyalització exterior i en el conjunt de la imatge del país.

2. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a gaudir en la seva llengua d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials ubicats en el territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.

3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat de les persones han de ser expressades almenys en la llengua pròpia de la comunitat lingüística i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 51

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

2. Tothom té dret, com a client, consumidor o usuari, a ser informat, oralment o per escrit, en la llengua pròpia del territori en els establiments oberts al públic.

Article 52

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes, com és el cas dels professors de llengües, els traductors o els guies turístics.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes per a l'aplicació dels drets proclamats en aquesta Declaració en el seu àmbit d'actuació. Concretament, cal que s'habilitin fons internacionals de suport a l'exercici dels drets lingüístics a les comunitats ostensiblement mancades de recursos. Així mateix, els poders públics han d'aportar el suport necessari per a la codificació, la transcripció, l'ensenyament de les llengües de les diverses comunitats i la seva utilització en l'Administració.

Segona

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

Tercera

Els poders públics han de preveure, d'acord amb les legislacions vigents, les sancions derivades de la violació dels drets lingüístics que recull aquesta Declaració.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Aquesta Declaració proposa la creació del Consell de les Llengües en el si de les Nacions Unides. Correspon a l'Assemblea General de les Nacions Unides la creació d'aquest Consell, la definició de les seves atribucions, el nomenament dels seus membres i l'establiment de l'organisme de dret internacional que ha d'emparar les comunitats lingüístiques en l'exercici dels drets reconeguts en aquesta Declaració.

Segona

Aquesta Declaració propugna i promou la creació d'una Comissió Mundial de Drets Lingüístics, de natura no oficial i de caràcter consultiu, formada per representants d'ONG i entitats d'àmbit del dret lingüístic.

Barcelona, juny del 1996

ANNEX 2

Esborranyes de la *Declaració universal de drets lingüístics*

ÍNDEX

1. El Document marc	20
2. Primer esborrany	24
3. Segon esborrany	29
4. Tercer esborrany	34
5. Document de treball	39
6. Quart esborrany	46
7. Cinquè esborrany	59
8. Sisè esborrany	73
9. Setè esborrany	88
10. Vuitè esborrany	103
11. Novè esborrany	116
12. Desè esborrany	130
13. Onzè esborrany	145
14. Dotzè esborrany	160
15. Tretzè esborrany	174

ESBORRANYS DE LA *DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS*

1. El document marc

DOCUMENT MARC PER A LA REDACCIÓ DE LA *DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS*¹

El protocol final hauria d'establir principis de dret lingüístic des d'una perspectiva ecològica, després d'haver examinat ecosistèmicament –i, per tant, interrelacionadament– els factors demogràfics, polítics, econòmics, socioculturals, lingüístics, etc., les dinàmiques de cada tipologia situacional i haver arribat a concretar els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa.

1. Estructura del document

- Preàmbul

. Justificació d'una Declaració sobre el tema lingüístic: davant el buit jurídic existent i la conflictivitat lingüística que existeix al món, amb unes llengües que tendeixen a imposar-se i unes llengües que es van perdent o situant-se en el terreny de la marginació, amb la confusió que hi ha entre la llengua com a expressió d'una identitat i la llengua com a mitjà útil de comunicació... Cal, per tant, trobar unes bases o principis que permetin assegurar el respecte i el desenvolupament de totes les llengües, d'acord amb el que diu la Declaració universal de Drets humans i textos afins.

. Fer referència a la Declaració universal de Drets humans i textos afins, concretament a aquells apartats relacionats amb la igualtat de les persones i el respecte a la seva diferència en les diverses formes d'expressió definitòries de la personalitat de cadascú (entre altres, concretament l'expressió lingüística, com diu explícitament l'esmentada Declaració i textos afins): igualtat i diversitat, dos aspectes del sentit dinàmic, obert a la unió cada vegada més justa de la humanitat i a la comprensió plural que tenen els drets humans.

¹ Com es pot deduir de la lectura d'aquest text, es tracta encara d'un document fràgil, que és més una declaració de principis que no pas un primer esborrany; de fet, la coordinació, en aquell moment, el va batejar com a primer esborrany però nosaltres hem optat per donar-li el nom de document marc perquè no va ser fruit de cap debat per a realitzar un esborrany sinó que la seva intencionalitat no passava del disseny de les bases d'una Declaració. El primer esborrany s'elaborà a partir de les propostes de la reunió del dia 1 de setembre de 1994 i es debaté en la següent. Representà, això sí, el pilar damunt del qual s'anà edificant la Declaració. És doncs, una refosa dels textos rebuts com a primeres idees del Document per a la *Declaració universal de drets lingüístics*)

. Explicar que les llengües són expressions dels éssers humans que els distingeixen individualment i col·lectiva. Insistir en la idea que el respecte als drets individuals no pot donar-se plenament si la comunitat o poble al qual cada individu pertany no té els drets del tot reconeguts (en paral·lelisme al principi que no té el mateix sentit ser lliure en un poble lliure que ser lliure en un poble sotmès) D'aquí que les divisions entre llengües majoritàries i llengües minoritàries denotin un tractament i una consideració discriminatòria de les llengües i dels qui col·lectivament les parlen.

. Malgrat que aquests principis siguin clars o puguin aclarir-se amb una relativa facilitat, sobretot en el món actual hi ha situacions en què es barregen els drets individuals d'uns amb els col·lectius dels altres (per la mobilitat de les poblacions o per les migracions, per la identificació política de llengua d'estat com si fos la llengua "superior" de tots els ciutadans d'aquest estat (per damunt, doncs, de les altres llengües que es puguin parlar dintre de l'Estat)... cal, en conseqüència, aclarir millor els conceptes de llengua pròpia d'una comunitat determinada i llengües d'utilitat i fer veure que qualsevol forma de solució ha de considerar primordial la llengua com a expressió col·lectiva d'identitat d'un poble i d'aquells que vulguin integrar-s'hi.

. Territorialitat.

. Cal distingir molt bé entre les diferents causes de les situacions. Els casos i les seves solucions –polítiques i jurídiques- poden ser molt distints segons si la seva problemàtica es troba causada: per subordinació política, per migracions per internacionalització política, econòmica o mediàtica actual.

. Protecció de la linguodiversitat planetària: igualtat en la dignitat cultural i el concepte d'ecosistema sociocultural.

Títol preliminar

. Objectius.

. Drets lingüístics generals o fonamentals.

. Reiterar, si cal, els principis generals ja aprovats per la Declaració universal de Drets humans i afins, referents a la llengua i a la no discriminació lingüística. Posar l'accent en l'aspecte positiu que té la present Declaració (no es limita a parlar de la no discriminació sinó que parla sobretot de la promoció i garanties de respecte de totes les llengües).

. Formular els principis en l'aspecte de drets col·lectius: cada poble té dret a la seva pròpia llengua... i drets lingüístics individuals.

. Principi d'igualtat i no discriminació per raó de llengua.

. Redefinir el concepte de llengua pròpia: potser adoptant la definició de llengua materna proposada pel seminari de la UNESCO (Lagos, 1981), segons la qual la llengua, materna és la que parla el nen abans d'anar a l'escola.

. Tenir en compte els casos d'invasió, colonització, ocupació, etc. que no sempre impliquen la imposició directa de la llengua de l'ocupant, però sí la distorsió de la percepció del valor de les diferents llengües i, per tant, la destrucció de la lleialtat lingüística o, si més no, la modificació de les actituds lingüístiques.

Articulat

. Dret al monolingüisme: que cadascú pugui viure en la seva llengua en el territori que és propi d'aquesta.

. Dret al plurilingüisme (multilingüisme o poliglòtisme): que cadascú pugui optar per la llengua que li sigui adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això impliqui, però, la renúncia a la llengua pròpia.

. Referència a situacions "anormals" (drets dels immigrants recents, drets de les minories, etc.) sense caure en el perill de trobar la solució en el bilingüisme institucionalitzat en aquells territoris que, a causa d'avatars històrics o polítics, es troben en condicions de submissió politicolingüística respecte a un centre que té una altra llengua. Cal formular la qüestió en termes de relació entre drets individuals dels immigrants i drets col·lectius de la societat que els acull, tot fent la distinció entre assimilació i integració.

. Drets directes i de prestació: dret d'elecció lingüística, dret a l'ensenyament, dret de la defensa col·lectiva, drets davant les administracions, reconeixement del nom i la toponímia, relacions interfrontereres, foment i protecció.

. Ús oficial.

. Ensenyament i recerca.

. Dret a l'alfabetització en la llengua pròpia del territori.

. Mitjans de comunicació.

. Àmbit socioeconòmic.

. Administració pública.

. Administració de justícia.

. Noves tecnologies.

. Toponímia i antroponímia.

. Immigració: dret de preservació de la llengua pròpia.

. Protecció de grups lingüístics minoritaris.

- . Dret a la imatge en la llengua del territori.
- . Dret a la llengua en el marc de protecció de la cultura.

Conclusió(ns)

. Demanar que sobretot les entitats de la societat civil facin pressió per tal que aquesta Declaració sigui admesa per l'ONU i altres instàncies com una contribució per fer urgentment una Declaració universal de drets lingüístics. La urgència ve donada davant del fet que avança la idea i la pràctica de la llengua o de les llengües dites universals que posen en perill la mateixa existència de totes les altres llengües que, per manca de poder polític o econòmic suficient, van quedant marginades o, la majoria d'elles, entren en una fase agònica.

- . Garanties: protecció jurídica i judicial.

2. Primer esborrany²

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Primer esborrany – Gener de 1995

PRELIMINARS

Les entitats, institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona (Països Catalans), els dies 20 al 24 d'abril de 1996³,

Considerant que la convivència entre les llengües del món és una qüestió cabdal per assegurar la riquesa del patrimoni universal i tenint present que en l'actualitat diversos factors d'ordre extralingüístic (demogràfics, econòmics, polítics i socials) generen problemes entre llengües que provoquen la desaparició d'algunes i la marginació de les altres i la confusió que hi ha entre llengua com a expressió d'una identitat i com a mitjà útil de comunicació; entenem que cal trobar unes bases o principis d'ordre universal que permetin assegurar el respecte al desenvolupament de totes les llengües;

Considerant la necessitat d'establir uns criteris d'aplicabilitat que tinguin en compte les situacions intermèdies entre els dos extrems: la plenitud d'exercici dels drets lingüístics en el cas de les comunitats majoritàries en el propi territori (Màxim ventall de continguts) drets fonamentals de tota persona o grup exigu en un territori on la seva llengua no té cap historicitat (mínims continguts), és necessari que els drets d'una comunitat lingüística en el seu territori, fins i tot en el pitjor dels casos (quan ja hi ha esdevingut en minoria exigua) no es vegin anul·lats pels de grups lingüístics advinguts, ni que hagin arribat a esdevenir majoritaris a la zona;

Considerant que la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 accepta com a drets fonamentals la igualtat de les persones i el respecte a la diferència o diversitat en les seves múltiples formes d'expressió, així com la no discriminació lingüística, com a aspectes del sentit dinàmic obert a la unió cada vegada més justa de la humanitat i la comprensió plural que tenen els esmentats drets humans;

Considerant que la no discriminació lingüística és una expressió de naturalesa positiva i que tota declaració de drets lingüístics ha de tendir a promoure-la i a garantir el respecte de totes les llengües;

² Reproduïm el amb la major fidelitat possible, car els arxius informàtics on es guardava tota la informació de la CMDL van ser malmesos per un virus i no s'han pogut recuperar. La tasca de reinformatització d'aquests documents i recerca dels originals, també ha constituït una de les aportacions realitzades per l'autor del treball. Hem subratllat els paràgrafs dels preliminars que canvien d'ubicació en el segon esborrany. Els fragments que apareixen ratllats equivalen als canvis proposats per a la redacció del segon esborrany.

³ Aquesta fou la primera data en què s'especulava que es podia celebrar la Conferència mundial de drets lingüístics. Més tard s'hagué de canviar per coincidències amb altres celebracions amb motiu de la Diada de Sant Jordi.

Considerant el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), la resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Considerant les declaracions i convenis del Consell d'Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta Europea de les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de Viena de 9 d'octubre de 1993;

Considerant la Declaració universal dels drets col·lectius dels pobles, la Declaració de Recife i la Declaració de Rio;

Considerant que el criteri d'equitat en el qual es regeix aquesta Declaració té com a objectiu el fet de garantir la participació igualitària de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el desenvolupament mundial i no pas aplicar un tracte idèntic a totes les llengües i persones ja que resultaria radicalment injust a causa de les desigualtats inicials;

Considerant que els casos d'invasió, colonització o ocupació no sempre impliquen la imposició directa de la llengua de l'ocupant, però sí la distorsió de la percepció del valor de les diferents llengües i, per tant, la destrucció de la lleialtat lingüística, o si més no, la modificació de les actituds lingüístiques;

Considerant que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva ecològica, havent examinat ecosistèmicament –i, per tant, interrelacionadament– els factors demogràfics, polítics, econòmics, socioculturals i lingüístics, i les dinàmiques de cada tipologia situacional, entenent que cal una Declaració Universal que actuï d'element reequilibrador del context ecosistèmic que eviti l'exclusiva supervivència de les llengües dominants o fortes i concreti els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

Assistim al llarg dels darrers anys a un procés accelerat de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura. Els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques es veuen profundament trasbalsats. Els efectes, però, són molt greus en les comunitats lingüístiques caracteritzades per factors com una demografia limitada o dispersa, una economia poc desenvolupada, una cultura tradicional o poc modernitzada, una llengua no plenament estandarditzada, una manca de sobirania política.

Els interessos dels grups econòmics transnacionals en aquest procés tendeixen a la defensa d'una desregulació màxima o total del mercat, fins i tot en els aspectes de més clara incidència sobre el futur de les comunitats lingüístiques i culturals. La seva posició ideològica pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement. Per això s'arriba, fins i tot, a acusar de fonamentalisme nacionalista els governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals. Enfront d'aquest model neoliberalista de creixement desigual, ens cal propiciar la idea de desenvolupament sostenible –basat en la participació equitativa de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic i unes relacions igualitàries entre totes les llengües i cultures-. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial és plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

Per orientar adequadament aquesta transformació del món sencer en un espai econòmic i de comunicació, necessitem, amb urgència, dotar-nos de formes d'institucionalització política amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guien per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés equitatiu de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostingut. Aquesta necessitat d'institucionalització es manifesta especialment en el cas de les comunitats lingüístiques subestats –sovint mancades de tota capacitat d'autoregulació sobre el propi espai lingüístic i cultural-, en la dificultat de les mateixes institucions estatals per regular unes dinàmiques econòmiques i comunicatives clarament transestats i en l'escassa intervenció dels organismes supraestats o mundials en aquestes dinàmiques. La Declaració que proposem s'inscriu en la línia de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat.

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; jurídicopolítics; històrics; interlingüístics.

TÍTOL PRELIMINAR

Article 1

Objectius

1. Si tenim en compte que la llengua és un fet eminentment social i que les llengües són expressions dels éssers humans que els distingeixen individualment i col·lectiva, el subjecte principal de drets lingüístics és la col·lectivitat que comparteix una llengua, i per tant, cal assegurar a totes les comunitats lingüístiques unes facultats suficients d'autoorganització perquè el seu idioma pugui disposar d'un ventall de funcions públiques prou ampli per garantir-ne la transmissió i la projecció futures.

2. Si tenim en compte que cada persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat, la present Declaració especificarà els requisits contextuals de l'exercici dels drets lingüístics personals: quines prestacions han de ser assegurades pels poders públics a una persona en la seva llengua, segons que la llengua personal coincideixi o no amb les llengües presents històricament en una determinada societat.

3. Si tenim en compte que tant les comunitats lingüístiques com les persones han de poder participar en la civilització mundial, la present Declaració establirà també el dret de les persones i de les comunitats a conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional.

Article 2

De la diversitat lingüística

La situació de diversitat lingüística que la Declaració propicia es descriu en els següents punts:

- a. A nivell individual, per la possessió d'un repertori lingüístic en què la plena competència en la llengua personal es completi amb el domini funcional suficient de la llengua de la societat en què es viu i eventualment de l'idioma (o idiomes) de relació més necessaris.
- b. En cada societat, per la plenitud de funcions públiques de la llengua pròpia del territori, complementada sempre que calgui amb l'existència de prestacions personals en altres llengües i amb l'ús instrumental dels idiomes de relació internacional necessaris.
- c. A escala mundial, per la diversificació de les llengües de relació internacional segons les àrees continentals, evitant que una sola llengua desplaci les altres en aquesta funció i regulant la distribució dels costos de traducció perquè no recaiguin abusivament sobre les petites comunitats lingüístiques.

Article 3

De les situacions no normals

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull bo i distingint entre assimilació i integració ~~sense caure en el perill de trobar la solució en el bilingüisme institucionalitzat.~~

TÍTOL I

Drets lingüístics fonamentals

Principi d'igualtat i no discriminació per raó de llengua.

Redefinir la llengua pròpia: potser la definició de llengua materna proposada pel Seminari de la UNESCO (Lagos, 1981), segons la qual la llengua materna és la que parla el nen abans d'anar a l'escola.

~~Formular els principis en l'aspecte de drets col·lectius: cada poble té dret a la seva pròpia llengua... i drets lingüístics individuals de tota persona.~~

Dret al monolingüisme: que cadascú pugui viure en la seva llengua en el territori que és propi de la llengua.

Dret al plurilingüisme (multilingüisme o ploliglotisme): que cadascú pugui optar per la llengua que li sigui adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això impliqui, però, la renúncia a la llengua pròpia.

Articulat

Drets directes i de prestació: dret d'elecció lingüística, dret a l'ensenyament, dret de la defensa col·lectiva, drets davant les administracions, reconeixement del nom i la toponímia, relacions interfronteres, foment i protecció.

Ensenyament i recerca.

Dret a l'alfabetització en la llengua pròpia del territori.

Mitjans de comunicació.

Àmbit socioeconòmic.

Administració pública.

Administració de justícia.

Noves tecnologies.

Toponímia i antroponímia.

Immigració: dret de preservació de la llengua pròpia.

Protecció de grups lingüístics minoritaris.

Dret a la imatge en la llengua del territori.

Dret a la llengua en el marc de protecció de la cultura.

Conclusió(ns)

. Demanar que sobretot les entitats de la societat civil facin pressió per tal que aquesta Declaració sigui admesa per l'ONU i altres instàncies com una contribució per fer urgentment una Declaració universal de drets lingüístics. La urgència ve donada davant del fet que avança la idea i la pràctica de la llengua o de les llengües dites universals que posen en perill la mateixa existència de totes les altres llengües que, per manca de poder polític o econòmic suficient, van quedant marginades o, la majoria d'elles, entren en una fase agònica.

. Garanties: protecció jurídica i judicial.

3. Segon esborrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Segon esborrany – Febrer de 1995

PRELIMINARS⁴

(1) Les entitats, institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona (Països Catalans), els dies 20 al 24 d'abril de 1996⁵,

(2) Considerant que la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 accepta com a drets fonamentals la igualtat de les persones i el respecte a la diferència o diversitat en les seves múltiples formes d'expressió, així com la no discriminació lingüística, com a aspectes del sentit dinàmic obert a la unió cada vegada més justa de la humanitat i la comprensió plural que tenen els esmentats drets humans;

(3) Considerant el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), la resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

(4) Considerant les declaracions i convenis del Consell d'Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de Viena de 9 d'octubre de 1993;

(5) Considerant la Declaració Universal dels drets col·lectius del pobles, la Declaració de Recife i la Declaració de Rio;

(6) Considerant que la convivència entre les llengües del món és una qüestió cabdal per assegurar la riquesa del patrimoni universal i tenint present que en l'actualitat diversos factors d'ordre extralingüístic (demogràfics, econòmics, polítics i socials) generen problemes entre llengües que provoquen la desaparició d'algunes i la marginació de les altres i la confusió que hi ha entre llengua com a expressió d'una identitat i com a mitjà útil de comunicació; entenem que cal trobar unes bases o principis d'ordre universal que permetin assegurar el respecte al desenvolupament de totes les llengües;

⁴ Hem numerat els paràgrafs dels preliminars per facilitar el seguiment de les explicacions dels debats posteriors, reflectits en el punt 4.3.1. d'aquest treball. Hem subratllat els paràgrafs que canvien substancialment de redacció en el nou esborrany.

⁵ Aquesta fou la primera data en què s'especulava que es podia celebrar la Conferència mundial de drets lingüístics. Més tard s'hagué de canviar per coincidències amb altres celebracions amb motiu de la Diada de Sant Jordi.

(7) Considerant la necessitat d'establir uns criteris d'aplicabilitat que tinguin en compte les situacions intermèdies entre els dos extrems: la plenitud d'exercici dels drets lingüístics en el cas de les comunitats majoritàries en el propi territori (Màxim ventall de continguts) drets fonamentals de tota persona o grup exigu en un territori on la seva llengua no té cap historicitat (mínims continguts), és necessari que els drets d'una comunitat lingüística en el seu territori, fins i tot en el pitjor dels casos (quan ja hi ha esdevingut en minoria exigua) no es vegin anul·lats pels de grups lingüístics advinguts, ni que hagin arribat a esdevenir majoritaris a la zona;

(8) Considerant que el criteri d'equitat en el qual es regeix aquesta Declaració té com a objectiu el fet de garantir la participació igualitària de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el desenvolupament mundial i no pas aplicar un tracte idèntic a totes les llengües i persones ja que resultaria radicalment injust a causa de les desigualtats inicials;

(9) Considerant que la no discriminació lingüística és una expressió de naturalesa positiva i que tota declaració de drets lingüístics ha de tendir a promoure-la i a garantir el respecte de totes les llengües;

(10) Considerant que els casos d'invasió, colonització o ocupació no sempre impliquen la imposició directa de la llengua de l'ocupant, però sí la distorsió de la percepció del valor de les diferents llengües i, per tant, la destrucció de la lleialtat lingüística, o si més no, la modificació de les actituds lingüístiques;

(11) Considerant que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva ecològica, havent examinat ecosistèmicament –i, per tant, interrelacionadament– els factors demogràfics, polítics, econòmics, socioculturals i lingüístics, i les dinàmiques de cada tipologia situacional, entenent que cal una Declaració Universal que actuï d'element reequilibrador del context ecosistèmic que eviti l'exclusiva supervivència de les llengües dominants o fortes i concreti els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

Assistim al llarg dels darrers anys a un procés accelerat de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura. Els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques es veuen profundament trasbalsats. Els efectes, però, són molt greus en les comunitats lingüístiques caracteritzades per factors com una demografia limitada o dispersa, una economia poc desenvolupada, una cultura tradicional o poc modernitzada, una llengua no plenament estandarditzada, una manca de sobirania política.

Els interessos dels grups econòmics transnacionals en aquest procés tendeixen a la defensa d'una desregulació màxima o total del mercat, fins i tot en els aspectes de més clara incidència sobre el futur de les comunitats

lingüístiques i culturals. La seva posició ideològica pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement. Per això s'arriba, fins i tot, a acusar de fonamentalisme nacionalista els governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals. Enfront d'aquest model neoliberalista de creixement desigual, ens cal propiciar la idea de desenvolupament sostenible –basat en la participació equitativa de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic i unes relacions igualitàries entre totes les llengües i cultures-. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial és plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

Per orientar adequadament aquesta transformació del món sencer en un espai econòmic i de comunicació, necessitem, amb urgència, dotar-nos de formes d'institucionalització política amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guien per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés equitatiu de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostingut. Aquesta necessitat d'institucionalització es manifesta especialment en el cas de les comunitats lingüístiques subestatsals –sovint mancades de tota capacitat d'autoregulació sobre el propi espai lingüístic i cultural-, en la dificultat de les mateixes institucions estatsals per regular unes dinàmiques econòmiques i comunicatives clarament transestatsals i en l'escassa intervenció dels organismes supraestatsals o mundials en aquestes dinàmiques. La Declaració que proposem s'inscriu en la línia de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat.

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

TÍTOL PRELIMINAR

Article 1

Objectius

1. Si tenim en compte que la llengua és un fet eminentment social i que les llengües són expressions dels éssers humans que els distingeixen individualment i col·lectiva, el subjecte principal de drets lingüístics és la col·lectivitat que comparteix una llengua, i per tant, cal assegurar a totes les comunitats lingüístiques unes facultats suficients d'autoorganització perquè el seu idioma pugui disposar d'un ventall de funcions públiques prou ampli per garantir-ne la transmissió i la projecció futures.

2. Si tenim en compte que cada persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la

seva vida en societat, la present Declaració especificarà els requisits contextuals de l'exercici dels drets lingüístics personals: quines prestacions han de ser assegurades pels poders públics a una persona en la seva llengua, segons que la llengua personal coincideixi o no amb les llengües presents històricament en una determinada societat.

3. Si tenim en compte que tant les comunitats lingüístiques com les persones han de poder participar en la civilització mundial, la present Declaració establirà també el dret de les persones i de les comunitats a conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional.

Article 2

De la diversitat lingüística

La situació de diversitat lingüística que la Declaració propicia es descriu en els següents punts:

- a. A nivell individual, per la possessió d'un repertori lingüístic en què la plena competència en la llengua personal es completi amb el domini funcional suficient de la llengua de la societat en què es viu i eventualment de l'idioma (o idiomes) de relació més necessaris.
- b. En cada societat, per la plenitud de funcions públiques de la llengua pròpia del territori, complementada sempre que calgui amb l'existència de prestacions personals en altres llengües i amb l'ús instrumental dels idiomes de relació internacional necessaris.
- c. A escala mundial, per la diversificació de les llengües de relació internacional segons les àrees continentals, evitant que una sola llengua desplaci les altres en aquesta funció i regulant la distribució dels costos de traducció perquè no recaiguin abusivament sobre les petites comunitats lingüístiques.

Article 3

De les situacions no normals

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull bo i distingint entre assimilació i integració.

TÍTOL PRIMER

DRETS LINGÜÍSTICS FONAMENTALS

Principi d'igualtat i no discriminació per raó de llengua.

Redefinir la llengua pròpia: potser la definició de llengua materna proposada pel Seminari de la UNESCO (Lagos, 1981), segons la qual la llengua materna és la que parla el nen abans d'anar a l'escola.

Dret al monolingüisme: que cadascú pugui viure en la seva llengua en el territori que és propi de la llengua.

Dret al plurilingüisme (multilingüisme o ploliglotisme): que cadascú pugui optar per la llengua que li sigui adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això impliqui, però, la renúncia a la llengua pròpia.

Articulat

Drets directes i de prestació: dret d'elecció lingüística, dret a l'ensenyament, dret de la defensa col·lectiva, drets davant les administracions, reconeixement del nom i la toponímia, relacions interfronteres, foment i protecció.

Ensenyament i recerca.

Dret a l'alfabetització en la llengua pròpia del territori.

Mitjans de comunicació.

Àmbit socioeconòmic.

Administració pública.

Administració de justícia.

Noves tecnologies.

Toponímia i antroponímia.

Immigració: dret de preservació de la llengua pròpia.

Protecció de grups lingüístics minoritaris.

Dret a la imatge en la llengua del territori.

Dret a la llengua en el marc de protecció de la cultura.

Conclusió(ns)

. Demanar que sobretot les entitats de la societat civil facin pressió per tal que aquesta Declaració sigui admesa per l'ONU i altres instàncies com una contribució per fer urgentment una Declaració universal de drets lingüístics. La urgència ve donada davant del fet que avança la idea i la pràctica de la llengua o de les llengües dites universals que posen en perill la mateixa existència de totes les altres llengües que, per manca de poder polític o econòmic suficient, van quedant marginades o, la majoria d'elles, entren en una fase agònica.

. Garanties: protecció jurídica i judicial.

4. Tercer esborrany⁶

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Tercer esborrany – Febrer de 1995⁷

PRELIMINARS⁸

Les entitats, institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona (Països Catalans), els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos els Convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i el Conveni marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vist que en la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d’octubre de 1987, el XXII Seminari de l’Associació Internacional per al Desenvolupament de la

⁶ L’esborrany que reproduïm a continuació és una mena de segona edició del tercer, car, com hem explicat en el punt 4.3. d’aquest treball, després de la reunió del dia 10 de febrer hom decidí de crear una petita comissió de redactors encarregada d’introduir els canvis aportats pels membres de l’equip de redacció durant la setmana anterior a la celebració del Simposi de Gandia. La finalitat, està clar, era poder presentar a Gandia un text amb garanties.

⁷ Aquest text inclou les modificacions realitzades en la reunió de l’equip de redacció del dia 10 de febrer de 1995 i la redacció de la comissió encarregada de fer l’esborrany per presentar al Simposi Internacional de Llengües Europees i Legislacions de Gandia.

⁸ Tal com hem explicat en el punt 4.3. d’aquest treball, l’equip de redacció decidí redactar de nou els preliminars i el preàmbul.

Comunicació Intercultural aconsella a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que "qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en el marc de la seva sobirania";

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües;

Atès que la diversitat de situacions és definida en termes polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics i de pròpia voluntat, requereix unes bases o principis que permetin aplicar solucions específiques segons cada cas;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament els factors demogràfics, polítics, econòmics, socioculturals i lingüístics, i les dinàmiques de cada tipus de situació;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que actuï de factor reequilibrador de manera que asseguri el respecte i la plenitud de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. La voluntat secular de la majoria d'estats d'homogeneïtzar la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que fa que els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques es vegin profundament trasbalsats.

. El model de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement, arribant, fins i tot, a recelar dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les comunitats lingüístiques, doncs, es veuen en un entrellat marcat per la manca d'autogovern, una demografia limitada o dispersa, una economia precària, una llengua no codificada o un model cultural enfrontat al model en expansió. I per això la subsistència de llurs llengües serà possible si es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. Un desenvolupament sostenible basat en la participació equitativa de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic i per unes relacions igualitàries entre totes les llengües i cultures.

. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

. Unes formes d'institucionalització política amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guïïn per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés equitatiu de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostingut.

La Declaració que proposem s'inscriu en la línia de reforçament de les institucions capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar el respecte dels drets lingüístics a tres nivells:

. A nivell individual, per la possessió d'un repertori lingüístic en què la plena competència en la llengua personal es completi amb el màxim domini de la llengua del territori en què es viu, si aquesta fos diferent de la personal, i per l'accés al coneixement de qualsevol altra llengua, especialment d'aquelles que facilitin les relacions amb altres comunitats lingüístiques.

. A nivell de territoris, pel ple reconeixement i ús de la llengua pròpia del territori en totes les funcions públiques i privades, complementat, sempre que calgui, amb l'existència de prestacions personals en altres llengües i amb l'ús instrumental de qualsevol altra llengua que faciliti les relacions amb comunitats lingüístiques.

. A nivell mundial, per l'ús instrumental en cada zona de la o de les llengües més adients per facilitar les relacions entre comunitats lingüístiques i per un repartiment equitatiu dels costos de traducció que aquest ús podria generar.

TÍTOL PRELIMINAR

Principis generals

Article 1

La llengua és un fet social, un instrument de comunicació individual i col·lectiu, i com a tal només es podrà desenvolupar en una comunitat que pugui desplegar normalment les seves funcions.

Article 2

El subjecte principal de drets lingüístics és la comunitat assentada en un territori que comparteix una llengua.

Article 3

Totes les comunitats lingüístiques han de tenir facultats suficients d'autoorganització perquè la seva llengua pugui disposar de totes les funcions públiques que garanteixen la transmissió i la projecció futures.

Article 4

Totes les llengües, en tant que òrgan d'expressió de les persones, són iguals amb independència del grau de sobirania política i de la situació social i econòmica de la comunitat lingüística a la qual pertanyen, així com del grau de codificació que han assolit.

Article 5

Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva, d'una manera de percebre i de descriure la realitat.

Article 6

Tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua si és la pròpia del territori on resideix.

Article 7

En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua. Quan aquesta coincideix amb la llengua pròpia del territori tothom té dret a usar-la sense limitacions en els àmbits públics.

Article 8

Tota persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat. Ningú no pot ser discriminat per raó de llengua.

Article 9

Tota persona i tota comunitat lingüística té el dret de conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional. Tothom té dret al plurilingüisme-multilingüisme-poliglòtisme i tothom pot optar per la llengua més adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això l'obligui, però, a renunciar a la llengua pròpia.

Article 10

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull i distingint entre assimilació i integració.

Article 11

Totes les llengües han de poder evolucionar de manera natural i autònoma.

Article 12

Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat.

TÍTOL PRIMER

Règim lingüístic general

1. Institucions generals
 - Institucions territorials
2. Administració pública: central, perifèrica i institucional
 - Administració de justícia
 - Administració local
3. Ensenyament
4. Onomàstica
5. Mitjans de comunicació
6. Noves tecnologies
7. Cultura

TÍTOL II

Situacions especials

Illots. Fet migratori. Nòmades

5. Document de treball

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS⁹

Tercer esborrany amb les propostes de modificació
realitzades durant la reunió de Gandia

PRELIMINARS

Les entitats, institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona (Països Catalans), els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data [el CTDL del PEN es preguntà per quina raó citàvem aquest darrer Pacte si no conté cap disposició referida a la llengua, i si n’hi havia alguna havíem d’indicar-la. També suggerí la inclusió d’una frase que expliqués que aquests Pactes Internacionals tenen com a objectiu el desplegament de la *Declaració universal de drets humans*];

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques) [aquí també proposà d’explicar perquè citem aquesta Resolució];

Vistos els Convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i el Conveni marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994 [els assistent proposen d’evocar els principis continguts en alguns textos no

⁹ Aquest document no el considerem un esborrany ja que es tracta només d’un suport gràfic per al treball. És el Tercer esborrany amb les modificacions proposades pels assistents a la reunió de treball de Gandia, abans que aquestes fossin analitzades per l’equip de redacció. A partir d’aquestes propostes hom elaborà el Quart esborrany.

ratificats i esmentar altres textos que alguns membres faran arribar a l'equip de redacció];

Vist que en la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural aconsella—demana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que "qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en el marc de la seva sobirania" [el CTDL proposà de redactar altrament el paràgraf, per evitar que es faci un paral·lelisme ambigu entre estructures polítiques i estructura estatal; acord de mantenir el principi de lligam entre drets polítics i drets lingüístics i la idea que la Declaració vol ser útil per als estats i les nacions. Proposà, també, de no citar entre cometes la declaració perquè seria l'únic text, a part de la Declaració universal de drets humans, citat directament];

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals [el CTDL preguntà si era necessari l'ús del mot principals] factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitizants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants [Alexander Blokh proposà una nova redacció on es distingís el concepte d'invasió del de colonització i ocupació i s'esmentés també l'annexió com a fenomen. Es comprometé a trametre el nou redactat a l'equip de redacció];

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües;

Atès que la diversitat de situacions és definida en termes—sorgeix de factors polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics i—de pròpia voluntat d'actitud col·lectiva, requereix unes bases o principis que permetin aplicar solucions específiques segons cada cas;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament els factors demogràfics, polítics, econòmics, històrics, socioculturals i lingüístics, i les dinàmiques de cada tipus de situació;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics ~~que actuï de factor reequilibrador~~ que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i la plenitud el desplegament ple de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. La voluntat secular de la majoria d'estats d'~~homogeneïtzar~~ eliminar la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, ~~que fa que~~ trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques es vegin profundament ~~trasbalsats~~.

. El model de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement, arribant, fins i tot, a recelar dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

~~Les comunitats lingüístiques, doncs, es veuen en un entrellat marcat per la manca d'autogovern, una demografia limitada o dispersa, una economia precària, una llengua no codificada o un model cultural enfrontat al model en expansió. I per això la subsistència de llurs llengües serà possible si es tenen en compte aquests eixos fonamentals:~~

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un

model cultural oposat al model en expansió, fan que aquestes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. Un desenvolupament sostenible basat en la participació equitativa de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions ~~igualitàries~~ equitatives entre totes les llengües i cultures.

. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

. La instauració d'institucions polítiques ~~Unes formes d'institucionalització política~~ amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guïïn per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés ~~equitatiu~~ equitatiu de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural ~~sostingut~~ sostenible.

La present Declaració ~~La Declaració que proposem~~ s'inscriu en la línia ~~el marc~~ de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar el respecte dels drets lingüístics a tres nivells:

. A nivell individual, per la possessió d'un repertori lingüístics en què la plena competència en la llengua personal es completi amb el màxim domini de la llengua del territori en què es viu, si aquesta fos diferent de la llengua materna o aquella triada lliurement per la persona ~~personal~~, i per l'accés al coneixement de qualsevol altra llengua, especialment d'aquelles que facilitin les relacions amb altres comunitats lingüístiques.

. ~~A nivell de territoris, pel ple reconeixement i ús de la llengua pròpia del territori en totes les funcions públiques i privades, complementat, sempre que calgui, amb l'existència de prestacions personals en altres llengües i amb l'ús instrumental de qualsevol altra llengua que faciliti les relacions amb comunitats lingüístiques.~~

[Hi va haver un desacord general en la definició de drets a nivell territorial. Es demanà a l'equip de redacció i al Comitè d'experts que reescrivissin el punt a partir de la noció de dret col·lectiu o, encara millor, de dret comunitari. Hi hagué acord perquè, de forma matisada, a causa de la gran diversitat de casos, es faci el lligam entre aquest dret comunitari i la territorialitat de la llengua o de la comunitat lingüística.]

. ~~A nivell mundial, per l'ús instrumental en cada zona de la o de les llengües més adients per facilitar les relacions entre comunitats lingüístiques i per un repartiment equitatiu dels costos de traducció que aquest ús podria generar.~~

[Aquest punt no es va entendre, o no es va saber veure què significava a la pràctica, i es va proposar eliminar-lo, mantenint així un doble nivell de drets individuals i comunitaris]

TÍTOL PRELIMINAR

Principis generals

Article 1

La llengua és un fet social, un instrument d'expressió personal i de comunicació, de comunicació individual i col·lectiu, i com a tal només es podrà i ha de gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en les comunitats que poden desplegar-lo normalment. desenvolupar en una comunitat que pugui desplegar normalment les seves funcions.

Article 2

El subjecte principal de drets lingüístics és la comunitat assentada en un territori que comparteix una llengua.

La comunitat lingüística i les persones que la componen són el titulars dels drets lingüístics sigui quina sigui la llengua majoritària del territori on elles s'han establert.

[En Ned Thomas, del PEN Gal·lès, insistí en definir prèviament la noció de territori]

Article 3

Totes les comunitats lingüístiques han de tenir facultats suficients d'autoorganització perquè la seva llengua pugui disposar de exercir totes les funcions públiques i per tenir els mitjans que garanteixen la transmissió i la projecció futures.

Article 4

Totes les llengües, en tant que òrgan d'expressió de les persones, són iguals en dret amb independència del grau de sobirania política i de la situació social i econòmica de la comunitat lingüística a la qual pertanyen, així com del grau de codificació que han assolit.

Article 5

Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva, d'una manera de percebre i de descriure la realitat.

Article 6

Tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua si és la pròpia del territori on resideix.

[Es proposà de reescriure els articles 6 i 7 a partir de la definició de territori prèviament establerta en el nou text. Es proposà que l'article 6 tingués dos punts: un sobre el nivell personal i familiar, l'altre sobre el nivell públic o territorial]

Article 7

~~En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua. Quan aquesta coincideix amb la llengua pròpia del territori tothom té dret a usar-la sense limitacions en els àmbits públics.~~

[Es proposà un nou article 7 amb el benentès que el contingut de l'actual s'integrava en el 6:

Els bens lingüístics (llibres, manuscrits, inscripcions, arxius, etc.) sigui quina sigui la llengua en què estan escrits, han de ser protegits pel govern responsable en una completa equitat.]

Article 8

Tota persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat. Ningú no pot ser discriminat per raó de llengua.

Article 9

Tota persona i tota comunitat lingüística té el dret de conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional. Tothom té dret al plurilingüisme-multilingüisme-poliglotisme i tothom pot optar per la llengua més adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això l'obligui, però, a renunciar a la llengua pròpia. [Aquesta darrera cua plantejava problemes, per exemple pensant en els hongaresos oprimits a Romania precisament amb aquesta excusa].

Article 10

Els drets dels grups d'immigrants recents o grups l'estatus dels quals és comparable de fet als esdeveniments polítics o canvis de fronteres recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull i distingint entre assimilació i integració. [Proposaren de redactar aquest article una altra vegada: definint assimilació i integració, i esmentant, en un segon paràgraf de l'article 10 o en un nou article 11, els drets de les comunitats autòctones].

Article 11

~~Totes les llengües han de poder evolucionar de manera natural i autònoma.~~

[No es va entendre l'especificitat de l'article 11 i es proposà eliminar-lo].

Article 12

Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat [en Xavier Lamuela proposà d'afegir una frase com aquesta: i perquè tots els parlants es reconeguin en ella].

TÍTOL PRIMER

Règim lingüístic general

1. Institucions generals
Institucions territorials
2. Administració pública: central, perifèrica i institucional
Administració de justícia
Administració local
3. Ensenyament
4. Onomàstica
5. Mitjans de comunicació
6. Noves tecnologies
7. Cultura

TÍTOL II

Situacions especials

Illots

Fet migratori

Nòmades

6. Quart esborrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Quart esborrany – Abril de 1995¹⁰

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27)¹¹, que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos els Convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i el Convenció¹² marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Galícia del PEN Internacional i la declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics¹³;

¹⁰ Aquest esborrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l’equip de redacció del dia 15 de març de 1995 i les aportacions rebudes fins el dia 21 d’abril de 1995.

¹¹ Fins aquest esborrany la data dels Pactes era incorrecta: no són de 19 de desembre sinó de 16 de desembre.

¹² A proposta de Joan Ramon Solé, es canvia Conveni per Convenció.

¹³ Aquest paràgraf és de nova incorporació.

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents¹⁴;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües;

Atès que la diversitat de situacions sorgeix de factors polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics i d'actitud col·lectiva, i que requereix unes bases o principis que permetin aplicar solucions específiques segons cada cas;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament els factors demogràfics, polítics, econòmics, històrics, socioculturals i sociolingüístics, i les dinàmiques de cada tipus de situació;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

¹⁴ L'equip de redacció optà per treure les cometes i suavitzar l'expressió "*en el marc de la seva sobirania*", per una de més general "*en marcs polítics diferents*". Fou una concessió a un sector important de col·lectius que encara recelen de parlar de sobirania.

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. La voluntat secular de la majoria d'estats de reduir la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques.

. El model de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement, arribant, fins i tot, a recelar dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al model en expansió, fan que aquestes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

. La instauració d'institucions polítiques amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guïïn per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria

ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostenible.

La present Declaració s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar el respecte dels drets lingüístics a tres dimensions indefugibles: la individual, la col·lectiva i la de relació solidària entre comunitats lingüístiques.

TÍTOL PRELIMINAR

Principis generals

Article 1

A. La llengua és un fet sociocultural, un instrument de cohesió, identificació i expressió de les col·lectivitats i, també, dels individus, i, com a tal, ha de gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les seves funcions.

B. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat.

Article 2

A. La comunitat lingüística i els individus que la componen són els subjectes dels drets lingüístics, sigui quina sigui la llengua majoritària del seu territori.

B. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques.

Article 3

Totes les comunitats lingüístiques han de tenir facultats suficients d'autoorganització perquè la seva llengua pugui exercir totes les funcions i per tenir els mitjans que garanteixen la transmissió i la projecció futures.

Article 4

Totes les llengües, en tant que òrgan d'expressió de les persones, són iguals en dret amb independència del grau de sobirania política i de la situació social i econòmica de la comunitat lingüística a la qual pertanyen, així com del grau de codificació que han assolit.

Article 5

Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva, d'una manera de percebre i de descriure la realitat¹⁵.

Article 6

¹⁵ Correspon a l'article 6 de l'anterior esborrany.

En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua. Quan aquesta coincideix amb la llengua pròpia del territori tothom té dret a usar-la sense limitacions en els àmbits públics¹⁶.

Article 7

Tota persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat. Ningú no pot ser discriminat per raó de llengua¹⁷.

Article 8

Tota persona i tota comunitat lingüística té el dret de conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional. Tothom té dret al plurilingüisme-multilingüisme-poliglòtisme¹⁸ i tothom pot optar per la llengua més adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això l'obligui, però, a renunciar a la llengua pròpia¹⁹.

Article 9

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull i distingint entre assimilació i integració²⁰.

Article 10

Totes les llengües han de poder evolucionar de manera natural i autònoma²¹.

Article 11

Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat²².

Article 12

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim i a l'ús d'una llengua minoritària dins del territori que li és propi, o a l'estatut jurídic de les persones pertanyents a minories reconegut per un Estat o que estigui previst per acords internacionals bilaterals o multilaterals.

¹⁶ Correspon a l'article 7 de l'anterior esborrany.

¹⁷ Correspon a l'article 8 de l'anterior esborrany.

¹⁸ No s'arribà a cap acord, però hi havia dues opcions per desfer aquest trio: tothom té dret a ser poliglòt; i l'altra, tothom té dret a accedir al coneixement de diferents llengües.

¹⁹ Correspon a l'article 9 de l'anterior esborrany.

²⁰ Correspon a l'article 10 de l'anterior esborrany.

²¹ Correspon a l'article 11 de l'anterior esborrany.

²² Correspon a l'article 12 de l'anterior esborrany.

Article 13

Els Estats han de vetllar perquè les autoritat, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

TÍTOL PRIMER²³

Règim lingüístic general

Secció I

Institucions generals

Institucions territorials

[...]

Secció II

Administració pública: central, perifèrica i institucional

Administració local

Capítol I

Ús oficial

Article X

Els pobles que parlen una llengua diferent de l'oficial de l'Estat tenen dret que la seva llengua sigui reconeguda com a oficial dins del territori on aquests pobles constitueixen una majoria, o en el territori on constitueixin una minoria però hi sigui justificat aquest reconeixement per raons d'historicitat o altres.

Article X

Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders i autoritats públics i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públics dins del territori en què la llengua és pròpia.

Article X

En conseqüència, caldrà considerar vàlides les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori i ningú no podrà vàlidament al·legar-ne el desconeixement.

Capítol II

Dret a adreçar-se per escrit

²³ En aquest esborrany s'hi afegiren les propostes de redactat de l'articulat tal i com van arribar a la coordinació. Per això hom decidí de no numerar els articles (car encara no s'havia debatut la seva conveniència o pertinència). Es pot observar, a més, grans incoherències d'estil i algunes contradiccions internes, que seran corregides en posteriors esborranys. Aquest document serveix, si més no, per reflectir el treball de cada un dels experts en l'àmbit que li pertocava i veure també quines eren les opcions que es podien anar prenent.

Article X

Els usuaris dels estats i altres divisions administratives han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua minoritària englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua minoritària.

Article X

Els poders públics dels estats i altres divisions administratives, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua minoritària englobada dintre dels seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua minoritària.

Capítol IV

Administració local

Article X

Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.

Article X

Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.

Capítol V

Formularis, impresos i models

Article X

Els parlants d'una llengua minoritària tenen dret a disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en llur llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

Article X

Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Capítol VI

Sistemes de traducció

Article X

Els poders públics han d'organitzar i subvencionar els sistemes de traducció directa o inversa respecte a les llengües minoritàries necessaris per satisfer els drets i complir les obligacions derivades d'aquesta Declaració.

Article X

La càrrega i les despeses de traducció no han de recaure en qui faci ús d'una llengua minoritària, en les relacions vinculades al seu àmbit lingüístic territorial.

Capítol VII

La publicació de les lleis i de les normes

Article X

Les lleis i altres disposicions de caràcter general de cada comunitat política s'han de publicar necessàriament en les llengües històricament pròpies dels territoris que abasta la seva vigència.

Article X

Els Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica amb un nombre raonable de parlants, han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en totes les llengües territorialment històriques parlades en les seves fronteres, encara que els seus parlants entenguin l'idioma de la majoria.

Capítol VIII

La llengua de les Assemblees legislatives

Article X

Les Assemblees legislatives han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

Article X

Les Assemblees legislatives dels Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica amb un nombre raonable de parlants han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Capítol IX

Administració de Justícia

Article X

Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan radicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

Article X

Així mateix, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Capítol X

Registres públics

Article X

Els assentaments dels registres públics o de les seves oficines situades en territoris amb una llengua històrica parlada per un nombre raonable de parlants s'han de fer en la llengua del territori.

Capítol XI

Documents públics

Article X

Els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública han de ser redactats principalment en la llengua oficial històrica del territori on l notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

Article X

En territoris amb més d'una llengua s'han de redactar en la llengua oficial que esculli l'atorgant o, si n'hi ha més d'un, en la que convinguin tots ells.

Secció III

Ensenyament²⁴

[...]

Secció IV

Onomàstica (toponímia, etnonímia, glotonímia i antroponímia)

Article X

Tots els pobles tenen dret a la preservació del seu sistema onomàstic, car és la part de la llengua que connecta de manera evident al història d'un territori amb el codi lingüístic que s'hi ha creat, a la vegada que és la part més vulnerable i emprada més sovint com a forma d'escarni i prova de dominació.

Article X

Tots els pobles tenen dret a fer ús dels noms propis en la llengua pròpia.

Article X

Tots els pobles tenen dret a fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

Article X

Tots els pobles tenen dret a la preservació de la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada per potències alienes, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de govern, etc.

Article X

²⁴ La proposta d'aquesta secció no arribà a temps d'incorporar-la a l'esborrany.

Tots els pobles tenen dret a ser designats tal com ells s'autodesignen. Cap grup ni cap individu no té dret a designar altres pobles amb termes despectius.

Article X

Tots els pobles tenen dret a què es designi la seva llengua tal com ells la designen. Cap llengua no pot ser infravalorada ni designada amb termes despectius com xampurrat, patuès, cafre, bàrbar, pigmeu, bosquimà, etc.

Article X

Tots els individus tenen dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció V

Mitjans de comunicació²⁵

[...]

Secció VI

Noves tecnologies²⁶

[...]

Secció VII

Cultura

Article X

Qualsevol persona ha de poder servir-se de la pròpia llengua en totes les seves expressions culturals que en demanin l'ús, atès que la llengua és un dels signes més distintius i evidents d'una cultura.

Article X

1 Essent la cultura és la manifestació de cada un dels aspectes que formen el conjunt de tradicions literàries, historicosocials i científiques, així com de les formes de vida, materials i espirituals, d'un poble, cada poble, com a tal, té el dret col·lectiu de mantenir i potenciar la seva pròpia cultura i la llengua que n'és una de les seves màximes expressions.

2 L'exercici d'aquest dret col·lectiu, que no exclou, en l'àmbit que és propi de cada cultura, l'ús individual d'una llengua que representi una altra cultura, ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena li redueixi l'espai i l'expressió lingüística comunitaris.

Article X

²⁵ La proposta d'aquesta secció no arribà a temps d'incorporar-la a l'esborrany.

²⁶ La proposta d'aquesta secció no arribà a temps d'incorporar-la a l'esborrany.

Per tal que cada llengua pugui desenvolupar-se amb tota normalitat en el propi àmbit cultural i, per tant, sense cap mena de discriminació, els seus parlants tenen el dret d'exigir a les instàncies concernides el deure de garantir:

1 que siguin sostingudes les iniciatives necessàries per tal que cada llengua tingui el reconeixement i ocupi el lloc que li correspon en el context internacional, de manera que desapareguin les condicions que permeten mantenir encara, en la teoria i la pràctica, les categories de llengües dites majoritàries i de llengües minoritàries;

2 que, per evitar la superposició de llengües dins un mateix territori, siguin afavorits els mitjans d'accés a les obres produïdes en la llengua de la comunitat que té aquest territori com a propi, particularment quan la llengua en qüestió és més feble i menys difosa que la o les llengües veïnes o ja ha estat víctima de la diglòssia;

3 que siguin posats els mitjans necessaris per tal que cada llengua pugui tenir accés a les programacions interculturals, gràcies a la difusió d'una informació suficient que n'expliqui la seva vitalitat i, eventualment, donant suport a les activitats d'aprenentatge als estenguers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulatge;

4 que els organismes encarregats de prestar serveis en les diferents llengües no facin prevaler els criteris d'utilitat per arraconar o discriminar les llengües menys difoses, en detriment, per tant, del valor de cada llengua com a expressió de la identitat cultural d'un poble o d'una comunitat determinats;

5 que cada llengua tingui accés a tots els mitjans tècnics i als equipaments adequats per poder-se enriquir amb noves paraules i nous conceptes i poder-se difondre a través de les grans xarxes de comunicació i intercanvis que la telemàtica proporciona.

Article X

Per garantir concretament l'ús d'una llengua en el propi àmbit cultural, aquesta ha de poder figurar en un lloc destacat, per exemple, a:

- . les biblioteques,
- . les videoteques,
- . als cinemes,
- . als teatres,
- . als museus,
- . als arxius,
- . a les acadèmies d'art i anàlegs,
- . a la producció informàtica,
- . al folklore,
- . als festivals de música,
- . a les indústries culturals,
- . als mitjans de comunicació,
- . a totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Secció VIII

Àmbit socioeconòmic

Article X

Tota comunitat té el dret d'usar (d'establir l'ús de) la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el propi territori històric, en condicions no inferiors a les de (sense cap mena de subordinació a) cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagués esdevingut majoritària.

Article X

Cap poder públic no pot impugnar la validesa d'una transacció econòmica documentada en la llengua pròpia (històrica) del territori on ha tingut lloc (s'ha efectuat), encara que aquesta llengua hi hagués esdevingut minoritària.

Article X

Cap disposició legal no pot impedir o limitar l'ús d'una llengua dins el seu territori en els actes de la vida econòmica, i especialment en els contractes de treball i la documentació tècnica relativa a les prescripcions d'ús de productes o equipaments.

Article X

Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori si no és per raons objectives inherents a les funcions dels llocs de treball.

Article X

Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser redactades almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article X

Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada (ha d'estar disponible) almenys en la llengua pròpia del territori. Les empreses o persones jurídiques han d'adoptar les previsions oportunes en la contractació de personal i en l'organització de les seves comunicacions exteriors per atendre el públic almenys en la llengua pròpia del territori.

Article X

Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

Article X

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes.

Article X

Tota comunitat té el dret de preservar una presència netament predominant de la llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació i la senyalització exterior.

Article X

Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclogui amb alguna institució estatal o internacionalment dins l'àmbit territorial de la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.

TÍTOL II

Situacions especials

Illots

Fet migratori

Nòmades

7. Cinquè esborrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Cinquè esborrany – Maig de 1995²⁷

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos els Convenis del Consell d'Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d'Europa, a Viena el 9 d'octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i el Conveni marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Galícia del PEN Internacional i la declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures

²⁷ Aquest esborrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l'equip de redacció del dia 26 d'abril de 1995 i les aportacions rebudes fins el dia 6 de maig de 1995.

necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües;

Atès que la diversitat de situacions sorgeix de factors polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics i d'actitud col·lectiva, i que requereix unes bases o principis que permetin aplicar solucions específiques segons cada cas;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament els factors demogràfics, polítics, econòmics, històrics, socioculturals i sociolingüístics, i les dinàmiques de cada tipus de situació;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que assegurí el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

- . La voluntat secular de la majoria d'estats de reduir la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

- . El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitat lingüístiques.

- . El model de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement, arribant, fins i tot, a recelar dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al model en expansió, fan que aquestes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- . Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

- . La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

- . La instauració d'institucions polítiques amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guïïn per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostenible.

La present Declaració s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar el respecte dels drets

lingüístics a tres dimensions indefugibles: la individual, la col·lectiva i la de relació solidària entre comunitats lingüístiques.

TÍTOL PRELIMINAR

Definicions

Territori (espai territorial / llengua territorial)

Poble

Comunitat lingüística

Grup lingüístic

Llengua històrica

TÍTOL I²⁸

Principis generals

Article 1

a. La llengua és un fet sociocultural, un mitjà de cohesió, identificació i comunicació de les col·lectivitats i, també, dels individus, i, com a tal, ha de gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les seves funcions.

b. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat.

Article 2

a. La comunitat lingüística i els individus que la componen són els subjectes dels drets lingüístics.

b. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques.

Article 3

Totes les comunitats lingüístiques han de tenir facultats suficients d'autoorganització perquè la seva llengua pugui exercir totes les funcions i per tenir els mitjans que garanteixen la transmissió i la projecció futures.

Article 4

Totes les llengües, en tant que òrgan d'expressió de les persones, són iguals en dret amb independència del grau de sobirania política i de la situació social i econòmica de la comunitat lingüística a la qual pertanyen, així com del grau de codificació que han assolit.

²⁸ Correspon al Títol preliminar de l'anterior esborrany.

Article 5

Tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua si és la pròpia del territori on resideix.

Article 6

En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua. Quan aquesta coincideix amb la llengua pròpia del territori tothom té dret a usar-la sense limitacions en els àmbits públics.

Article 7

Tota persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat. Ningú no pot ser discriminat per raó de llengua.

Article 8

Tota comunitat lingüística i tota persona té el dret de conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional. Tothom té dret al plurilingüisme-multilingüisme-poliglòtisme i tothom pot optar per la llengua més adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això l'obligui, però, a renunciar a la llengua pròpia.

Article 9

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser contemplats en termes de relació entre els drets individuals dels immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull i distingint entre assimilació i integració.

Article 10

Tota comunitat lingüística té dret a preservar el seu sistema lingüístic sense interferències induïdes o forçades.

Article 11

Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat.

Article 12

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim i a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi, o a l'estatut jurídic de les persones pertanyents a comunitats lingüístiques reconegudes per un Estat o que estigui previst per acords internacionals bilaterals o multilaterals.

TÍTOL II²⁹

Règim lingüístic general

Secció I

Institucions generals

²⁹ Correspon al Títol primer de l'anterior esborrany.

Institucions territorials

[...]

Secció II

Administració pública: central, perifèrica i institucional

Administració local

Article A.1

Ús oficial

1 Els pobles que parlen una llengua diferent de l'oficial de l'Estat tenen dret que la seva llengua sigui reconeguda com a oficial dins del territori on aquests pobles constitueixen una majoria, o en el territori on constitueixen una minoria però hi sigui justificat aquest reconeixement per raons d'historicitat o altres.

2 Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders i autoritats públiques i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públiques dins del territori en què la llengua és pròpia.

3 En conseqüència, caldrà considerar vàlides les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori i ningú no podrà vàlidament al·legar-ne el desconeixement.

Article A.2

Dret a adreçar-se per escrit

Els usuaris d'una llengua tenen dret a adreçar-se per escrit fent ús d'aquesta als serveis centrals i als descentralitzats dels poders públics o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua, i els poders públics corresponents han de donar curs a aquests escrits sense discriminacions.

Article A.3

Atenció oral

1 Els poders públics han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

2 Els poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Article A.4

Administració local

1 Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.

2 Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.

Article A.5

Formularis, impresos i models

1 Els parlants d'una llengua tenen dret a disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en llur llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2 Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Article A.6

Sistemes de traducció

1 Els poders públics han d'organitzar i subvencionar els sistemes de traducció directa o inversa respecte a les llengües necessaris per satisfer els drets i complir les obligacions derivades d'aquesta Declaració.

2 La càrrega i les despeses de traducció no han de recaure en qui faci ús d'una llengua, en les relacions vinculades al seu àmbit lingüístic territorial.

Article A.7

La publicació de les lleis i de les normes

1 Les lleis i altres disposicions de caràcter general de cada comunitat política s'han de publicar necessàriament en les llengües històricament pròpies dels territoris que abasta la seva vigència.

2 Els Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica amb un nombre raonable de parlants, han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en totes les llengües territorialment històriques parlades en les seves fronteres, encara que els seus parlants entenguin l'idioma de la majoria.

Article A.8

La llengua de les Assemblees legislatives

1 Les Assemblees legislatives han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

2 Les Assemblees legislatives dels Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica amb un nombre raonable de parlants han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Article A.9

Administració de Justícia

1 Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan radicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2 Així mateix, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article A.10

Registres públics

Els assentaments dels registres públics o de les seves oficines situades en territoris amb una llengua històrica parlada per un nombre raonable de parlants s'han de fer en la llengua del territori.

Article A.11

Documents públics

1 Els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública han de ser redactats principalment en la llengua oficial històrica del territori on l notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

2 En territoris amb més d'una llengua s'han de redactar en la llengua oficial que esculli l'atorgant o, si n'hi ha més d'un, en la que convinguin tots ells.

Secció III

Ensenyament

Article B.1

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgi conèixer.

Article B.2

Tota comunitat lingüística té dret a decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, formació contínua, formació d'adults, etc.

Article B.3

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants

degudament formats, mètodes pedagògics adequats, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors, etc.

Article B.4

Cal prendre totes les mesures oportunes perquè les llengües que es trobin en situació minoritzada rebin un tracte compensatori en el camp de l'ensenyament dintre del seu territori, si així ho desitja la comunitat concernida, per tal de corregir els dèficits que pateixen.

Article B.5

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir un coneixement aprofundit del patrimoni cultural de la comunitat lingüística a la qual pertany (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article B.6

Cal prendre les mesures oportunes perquè totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents, siguin objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Article B.7

Cal prendre totes les mesures oportunes a fi que l'ensenyament contribueixi a la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit, si així ho desitja aquesta comunitat.

Article B.8

Cal prendre totes les mesures oportunes a fi que l'ensenyament contribueixi a la salvaguarda i l'enriquiment de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit, si així ho desitja aquesta comunitat.

Article B.9

Cal prendre totes les mesures oportunes a fi que l'ensenyament estigui sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

Secció IV

Onomàstica

Article C.1

1 Tots els pobles tenen dret a la preservació del seu sistema onomàstic.

2 Tots els pobles tenen dret a fer ús dels noms propis en la llengua pròpia.

Article C.2

1 Tots els pobles tenen dret a fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

2 Tots els pobles tenen dret a la preservació de la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada per potències alienes, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de govern, etc.

Article C.3

1 Tots els pobles tenen dret a ser designats tal com ells s'autodesignen. Cap grup ni cap individu no té dret a designar altres pobles amb termes despectius.

2 Tots els pobles tenen dret a què es designi la seva llengua tal com ells la designen.

Article C.4

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció V

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article D.1

Tota comunitat lingüística té dret a decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua en tots els mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada.

Article D.2

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i cultura en els mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors, etc.

Article D.3

Tothom té dret a rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del patrimoni cultural de la comunitat lingüística a la qual pertany (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article D.4

Cal prendre totes les mesures oportunes perquè totes les llengües, i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents, rebin un tracte equitatiu dintre dels continguts dels mitjans de comunicació arreu del món.

Article D.5

Cal prendre totes les mesures oportunes perquè les llengües que es trobin en situació minoritzada i les seves cultures corresponents tinguin un accés prioritari als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, si així ho desitja la comunitat lingüística concernida, per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Article D.6

Cal posar especial èmfasi en assegurar que les llengües que es trobin en situació minoritzada i les seves cultures corresponents tinguin un accés prioritari a les tecnologies de comunicació més avançades per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Secció VI **Cultura**

Article E.1

Tota persona ha de poder servir-se de la pròpia llengua en totes les seves expressions culturals que en demanin l'ús, atès que la llengua és un dels signes més distintius i evidents d'una cultura.

Article E.2

1 Essent la cultura la manifestació de cada un dels aspectes que formen el conjunt de tradicions literàries, historicosocials i científiques, així com de les formes de vida, materials i espirituals, d'un poble, cada poble, com a tal, té el dret col·lectiu de mantenir i potenciar la seva pròpia cultura i la llengua que n'és una de les seves màximes expressions.

2 L'exercici d'aquest dret col·lectiu, que no exclou, en l'àmbit que és propi de cada cultura, l'ús individual d'una llengua que representi una altra cultura, ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena li redueixi l'espai i l'expressió lingüística comunitaris.

Article E.3

Tota comunitat lingüística ha de poder desenvolupar-se amb tota normalitat en el propi àmbit cultural i, per tant, sense cap mena de discriminació, els seus parlants tenen dret a:

a. que siguin sostingudes les iniciatives necessàries per tal que cada llengua tingui el reconeixement i ocupi el lloc que li correspon en el context internacional, de manera que desapareguin les condicions que permeten mantenir encara, en la teoria i la pràctica, les categories de llengües dites majoritàries i de llengües minoritàries;

b. que, per evitar la superposició de llengües dins un mateix territori, siguin afavorits els mitjans d'accés a les obres produïdes en la llengua de la comunitat que té aquest territori com a propi, particularment quan la llengua en qüestió és més feble i menys difosa que la o les llengües veïnes o ja ha estat víctima de la diglòssia;

c. que siguin posats els mitjans necessaris per tal que cada llengua pugui tenir accés a les programacions interculturals, gràcies a la difusió d'una informació suficient que n'expliqui la seva vitalitat i, eventualment, donant suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació;

d. que els organismes encarregats de prestar serveis en les diferents llengües no facin prevaler els criteris d'utilitat per arraconar o discriminar les llengües menys difoses, en detriment, per tant, del valor de cada llengua com a expressió de la identitat cultural d'un poble o d'una comunitat determinats;

e. que cada llengua tingui accés a tots els mitjans tècnics i als equipaments adequats per poder-se enriquir amb noves paraules i nous conceptes i poder-se difondre a través de les grans xarxes de comunicació i intercanvis que la telemàtica proporciona.

Article E.4

Per garantir concretament l'ús d'una llengua en el propi àmbit cultural, aquesta ha de poder figurar en un lloc destacat, per exemple, a:

- . les biblioteques,
- . les videoteques,
- . als cinemes,
- . als teatres,
- . als museus,
- . als arxius,
- . a les acadèmies d'art i anàlegs,
- . a la producció informàtica,
- . al folklore,
- . als festivals de música,
- . a les indústries culturals,
- . als mitjans de comunicació,
- . a totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Secció VII

Àmbit socioeconòmic

Article F.1

Tota comunitat té el dret d'usar (d'establir l'ús de) la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el propi territori històric, en condicions no inferiors a les de (sense cap mena de subordinació a) cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagués esdevingut majoritària.

Article F.2

Cap poder públic no pot impugnar la validesa d'una transacció econòmica documentada en la llengua pròpia (històrica) del territori on ha tingut lloc (s'ha efectuat), encara que aquesta llengua hi hagués esdevingut minoritària.

Article F.3

Cap disposició legal no pot impedir o limitar l'ús d'una llengua dins el seu territori en els actes de la vida econòmica, i especialment en els contractes de treball i la documentació tècnica relativa a les prescripcions d'ús de productes o equipaments.

Article F.4

Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori si no és per raons objectives inherents a les funcions dels llocs de treball.

Article F.5

Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser redactades almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article F.6

Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada (ha d'estar disponible) almenys en la llengua pròpia del territori. Les empreses o persones jurídiques han d'adoptar les previsions oportunes en la contractació de personal i en l'organització de les seves comunicacions exteriors per atendre el públic almenys en la llengua pròpia del territori.

Article F.7

Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

Article F.8

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes.

Article F.9

Tota comunitat té el dret de preservar una presència netament predominant de la llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació i la senyalització exterior.

Article F.10

Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclogui amb alguna institució estatal o internacionalment dins l'àmbit territorial de la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.

TÍTOL III³⁰

Situacions especials

³⁰ Correspon al Títol II de l'anterior esborrany.

Illots
Fet migratori
Nòmades

TÍTOL IV

Obligacions dels poders públics

[...]

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

8. Sisè esberrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Sisè esberrany – Juny de 1995³¹

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos les declaracions i convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d’octubre de 1987, el XXII Seminari de l’Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació

³¹ Aquest esberrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l’equip de redacció del dia 13 de maig de 1995 i les aportacions rebudes fins el dia 30 de maig de 1995.

Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitizants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües;

Atès que la diversitat de situacions sorgeix de factors polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics i d'actitud col·lectiva, i que requereix unes bases o principis que permetin aplicar solucions específiques segons cada cas;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que els drets lingüístics han de ser plantejats des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament els factors demogràfics, polítics, econòmics, històrics, socioculturals i sociolingüístics, i les dinàmiques de cada tipus de situació;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua –allò que aquesta Declaració vol millorar- resulta de la confluència de la interacció de multiplicitat de factors diferents: demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; juridicopolítics; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

- . La voluntat secular de la majoria d'estats de reduir la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

- . El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garantien la cohesió de totes les comunitats lingüístiques.

- . El model de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblidant les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera aquest model de creixement, arribant, fins i tot, a recelar dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al model en expansió, fan que aquestes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- . Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

- . La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

- . La instauració d'institucions polítiques amb prou poder i representativitat per garantir que les profundes evolucions que tenen lloc es guïïn per l'interès general (que no s'ha de confondre amb l'interès de la majoria ni molt menys amb l'interès dels més forts) i assegurar l'accés de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones a un desenvolupament econòmic i cultural sostenible.

La present Declaració s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar el respecte dels drets

lingüístics a tres dimensions indefugibles: la individual, la col·lectiva i la de relació solidària entre comunitats lingüístiques.

TÍTOL PRELIMINAR

Definicions

Article 1

Territori, espai territorial i llengua territorial

Aquesta Declaració entén com a territori l'àrea geogràfica de desenvolupament natural d'una col·lectivitat humana amb una cultura, uns referents, una història, unes tradicions i una llengua pròpies.

Article 2

Poble

a. L'absència d'una definició admesa del concepte poble evidencia que es tracta d'una noció dinàmica.

b. Les evolucions o regressions de les comunitats humanes o dels pobles no poden fundar la negació o la limitació del respecte degut als seus drets col·lectius.

c. Pertany a les pròpies comunitats humanes d'erigir-se, en el curs de la història, en pobles.

d. Aquesta Declaració entén com a poble tota col·lectivitat humana que tingui una referència comuna a una cultura i a una tradició històrica, desenvolupades en un territori geogràficament determinat o en altres àmbits.

Article 3

Comunitat lingüística

Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística tot col·lectiu de persones que, constituït com a poble, ha desenvolupat una llengua comú en un territori o un altre àmbit propi, reconegut o no, i aquesta llengua ha esdevingut el mitjà vàlid d'intercomunicació entre els membres de la comunitat.

Article 4

Integració i assimilació

Aquesta Declaració descriu la relació de les persones que viuen en un territori d'una comunitat lingüística diferent a la seva individual, com una relació d'integració de la persona a la comunitat, i descriu l'assimilació com una opció individual envers la comunitat lingüística territorial.

Article 5

L'estàndard

Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat.

TÍTOL PRIMER³²

Principis generals

Article 6³³

a. La llengua és un fet sociocultural, un mitjà de cohesió, identificació i comunicació de les col·lectivitats i, també, dels individus, i, com a tal, ha de gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les seves funcions.

b. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat.

Article 7³⁴

a. La comunitat lingüística i els individus que la componen són els subjectes dels drets lingüístics.

b. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques.

Article 8³⁵

Totes les comunitats lingüístiques han de tenir garantides les facultats suficients d'autoorganització ~~perquè per tal que~~ la seva llengua pugui exercir totes les funcions i ~~per tenir els~~ han de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar ~~que garanteixen~~ la transmissió i la projecció futures.

Article 9³⁶

Tota comunitat lingüística té dret a preservar el seu sistema lingüístic sense interferències induïdes o forçades.

Article 10³⁷

Totes les llengües, en tant que òrgan d'expressió de les persones, són iguals en dret ~~amb independència~~ independentment del grau de sobirania política i de la situació social i econòmica de la comunitat lingüística a la qual pertanyen, així com del grau de codificació que han assolit.

Article 11³⁸

³² Hem ratllat les parts dels articles que es van suprimir i hem afegit, subratllades, les parts o expressions noves, que configuren el redactat del sisè esborrany de la Declaració. Hem optat per mostrar-ho així en aquest títol per mostrar més clarament els canvis consensuats, car afecten parts importants: tant les que desapareixen com les que s'introdueixen.

³³ Correspon a l'article 1 del cinquè esborrany.

³⁴ Correspon a l'article 2 del cinquè esborrany.

³⁵ Correspon a l'article 3 del cinquè esborrany.

³⁶ Correspon a l'article 10 del cinquè esborrany.

³⁷ Correspon a l'article 4 del cinquè esborrany.

³⁸ Correspon als articles 5 i 6 del cinquè esborrany.

a. Tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua si és la pròpia del territori on resideix.

b. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua. ~~Quan aquesta coincideix amb la llengua pròpia del territori tothom té dret a usar-la sense limitacions en els àmbits públics.~~

Article 7

~~Tota persona ha de disposar d'un marge d'opcionalitat lingüística en l'accés a les diverses formes de participació en la seva vida en societat. Ningú no pot ser discriminat per raó de llengua.~~

Article 12³⁹

Tota comunitat lingüística i tota persona té el dret de conèixer i usar instrumentalment les llengües de relació internacional. Tothom té dret al plurilingüisme-multilingüisme-poliglotisme i tothom pot optar per la llengua més adient per al seu desenvolupament personal, mobilitat social, etc., sense que això l'obligui, però, a renunciar a la llengua pròpia.

Article 13⁴⁰

Els drets dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori han de ser ~~contemplats~~ considerats en termes de relació entre immigrants i els drets col·lectius de la societat que els acull i els drets individuals dels immigrants. ~~i els drets col·lectius de la societat que els acull i distingint entre assimilació i integració.~~

Article 11⁴¹

~~Un estàndard té com a efecte el reforçament del sentiment de pertinença al grup i de la lleialtat lingüística, i ha de ser prou flexible com per incloure, almenys, els trets més rellevants de cada varietat.~~

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim i a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi, o a l'estatut jurídic de les persones pertanyents a comunitats lingüístiques reconegudes per un Estat o que estigui previst per acords internacionals bilaterals o multilaterals.

TÍTOL SEGON⁴²

Règim lingüístic general

Secció I

Institucions generals

³⁹ Correspon a l'article 8 del cinquè esborrany.

⁴⁰ Correspon a l'article 9 del cinquè esborrany.

⁴¹ Passà íntegrament al títol preliminar com a article 5.

⁴² Correspon al Títol primer de l'anterior esborrany.

Institucions territorials

[...]

Secció II

~~Administració pública: central, perifèrica i institucional~~

~~Administració local~~

Article 15

Ús oficial

1 ~~Els pobles~~ Tota comunitat lingüística que parlen parla una llengua diferent de l'oficial de l'Estat ~~tenen té el~~ dret que la seva llengua sigui reconeguda com a oficial dins del territori on ~~aquests pobles aquesta comunitat constitueixen constitueix~~ una majoria, o en el territori on ~~constitueixin constitueix~~ una minoria però hi sigui justificat aquest reconeixement per raons d'historicitat o altres.

2 Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders i autoritats públiques i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públiques dins del territori en què la llengua és pròpia.

3 ~~En conseqüència, caldrà considerar vàlides~~ Les actuacions judicials i administratives, els documents públiques i privats i els assentaments en registres públiques realitzats en la llengua pròpia del territori són vàlids i ningú no ~~podrà vàlidament pot~~ al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

Dret a adreçar-se per escrit

1. ~~Els usuaris d'una llengua tenen~~ Tothom té el dret a ~~d'adreçar-se~~ adreçar-se per escrit en la seva llengua ~~fent ús d'aquesta als serveis centrals i als descentralitzats dels poders públiques o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua. i els poders públiques corresponents han de donar curs a aquests escrits sense discriminacions.~~

2. Els poders públiques corresponents han de donar curs a aquests escrits sense discriminacions.

Article 17

Atenció oral

Tota comunitat lingüística té el dret de relacionar-se amb les administracions en la llengua pròpia del territori d'implicació.

1 ~~Els poders públiques han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.~~

~~2 El poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre d'un abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.~~

Article A.4

Administració local

~~1 Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.~~

~~2 Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.~~

Article 18

Formularis, impresos i models

1 Els parlants d'una llengua tenen dret a disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en llur llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2 Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Article 19

Sistemes de traducció

Tota comunitat té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta declaració.

~~1 Els poders públics han d'organitzar i subvencionar els sistemes de traducció directa o inversa respecte a les llengües necessaris per satisfer els drets i complir les obligacions derivades d'aquesta Declaració.~~

~~2 La càrrega i les despeses de traducció no han de recaure en qui faci ús d'una llengua, en les relacions vinculades al seu àmbit lingüístic territorial.~~

Article 20

La publicació de les lleis i de les normes

1 Les lleis i altres disposicions de caràcter general de cada comunitat política s'han de publicar necessàriament en les llengües històricament pròpies dels territoris que abasta la seva vigència.

2 Els Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica amb un nombre raonable de parlants, han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en aquestes

~~llengües totes les llengües territorialment històriques parlades en les seves fronteres~~, encara que els seus parlants entenguin l'idioma de la majoria.

Article 21

La llengua de les Assemblees legislatives

1 Les Assemblees legislatives han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

2 Les Assemblees legislatives dels Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica ~~amb un nombre raonable de parlants~~ han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Article 22

Administració de Justícia

1 Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats ~~radicats~~. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2 Així mateix, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 23

Registres públics

Els assentaments dels registres públics o de les seves oficines situades en territoris amb una llengua històrica ~~parlada per un nombre raonable de parlants~~ s'han de fer en la llengua del territori.

Article 24

Documents públics

1 Els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública han de ser redactats ~~principalment en la llengua oficial històrica~~ del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

2 En territoris amb més d'una llengua s'han de redactar en la llengua oficial que esculli l'atorgant o, si n'hi ha més d'un, en la que convinguin tots ells.

Secció II

Ensenyament

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, formació d'adults, etc.

Article 27⁴³

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors, etc.

Article 28

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir un coneixement aprofundit del patrimoni cultural de la comunitat lingüística a la qual pertany (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article 29

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Article 30

L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

Article 31

L'ensenyament ha de contribuir a salvaguardar i enriquir la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

Article 32

L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

Article 33

Les llengües que es trobin en situació minoritzada han de rebre un tracte compensatori en el camp de l'ensenyament dintre del seu territori per tal de corregir els dèficits que pateixen.

Article 34

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgi conèixer.

Secció III Onomàstica

⁴³ El salt en la numeració dels articles l'atribuïm a un error del sisè esborrany, car no hi ha cap referència a un buit de contingut en aquest punt fins més endavant on es decidí d'introduir una disposició més general per a l'ensenyament.

Article 35

1 Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de preservar el seu sistema onomàstic.

2 Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de fer ús dels noms propis en la llengua pròpia.

Article 36

1 Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

2 Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de preservar la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o semblants.

Article 37

Tots els pobles tenen dret a ser designats tal com ells s'autodesignen.

Article 38

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció IV

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 39

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 40

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i cultura en els mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 41

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article 42

Totes les llengües, i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents, han de rebre un tracte equitatiu dintre dels continguts dels mitjans de comunicació arreu del món.

Article 43

Les llengües que es trobin en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, si així ho desitja la comunitat lingüística concernida, per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Article 44

Les llengües que es troben en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari a les tecnologies de comunicació més avançades per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Secció V

Cultura

Article 45

1 Tota comunitat lingüística ha de poder usar la seva llengua, mantenir-la i potenciar-la en totes les seves expressions culturals que en demanin l'ús, atès que la cultura és la manifestació de cada un dels aspectes que formen el conjunt de tradicions literàries, historicosocials i científiques, així com de les formes de vida, materials i espirituals, i la llengua n'és un dels signes més distintius i evidents.

2 L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena li redueixi l'espai i l'expressió lingüística comunitaris.

Article 46

Tota comunitat lingüística ha de poder desenvolupar-se amb plena normalitat en el propi àmbit cultural i, per tant, sense cap mena de discriminació.

Article 47

Tota comunitat lingüística ha de gaudir del reconeixement necessari i ocupar el lloc que li correspongui en el context internacional, de manera que desapareguin les condicions que permeten mantenir encara, en la teoria i la pràctica, les categories de llengües dites majoritàries i de llengües minoritàries.

Article 48

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 49

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, gràcies a la difusió d'una informació suficient que n'expliqui la seva vitalitat i, eventualment, donant suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació.

Article 50

La llengua pròpia del territori ha de figurar en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals següents: biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, als arxius, acadèmies d'art i anàlegs, producció informàtica, folklore, festivals de música, indústries culturals, mitjans de comunicació, totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 51

Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori, en condicions no inferiors a les de cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagués esdevingut majoritària.

Article 52

Tota comunitat lingüística té el dret de documentar i efectuar les transaccions econòmiques en el seu territori en la seva llengua, encara que aquesta hi hagi esdevingut minoritària i cap poder públic no pot impugnar-ne la validesa.

Article 53

Cap disposició legal no pot impedir o limitar l'ús d'una llengua dins el seu territori en els actes de la vida econòmica, i especialment en els contractes de treball i la documentació tècnica relativa a les prescripcions d'ús de productes o equipaments.

Article 54

Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.

Article 55

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar una presència netament predominant de la llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació i la senyalització exterior.

Article 56

Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser redactades almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 57

Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada almenys en la llengua pròpia del territori. Les empreses o persones jurídiques han d'adoptar les previsions oportunes en la contractació de personal i en l'organització de les seves comunicacions exteriors per atendre el públic almenys en la llengua pròpia del territori.

Article 58

Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

Article 59

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes.

Article 60

Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclogui amb alguna institució estatal o internacionalment dins l'àmbit territorial de la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.

TÍTOL III

Situacions especials

Illots

Fet migratori

Nòmades

TÍTOL IV⁴⁴

Obligacions dels poders públics

Els poders públics han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.

⁴⁴ Aquest títol és de nova creació.

Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la salvaguarda i enriquiment de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que tots els mitjans de comunicació estiguin sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

DISPOSICIÓ FINAL

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

9. Setè esberrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Setè esberrany – Juliol de 1995⁴⁵

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies xx al xx de xxxx de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos les declaracions i els convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la Declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d’octubre de 1987, el XXII Seminari de l’Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures

⁴⁵ Aquest esberrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l’equip de redacció del dia 21 de juny de 1995.

necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Pobles, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, cal que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament aquests factors i les dinàmiques de cada tipus de situació per tal de poder aplicar en cada cas les solucions específiques;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que assegurï el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua és, doncs, el resultat de la confluència i de la interacció de multiplicitat de factors diferents: político-jurídics; ideològics;

demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

- . La voluntat secular de la majoria d'estats de reduir la diversitat i el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat i al pluralisme.

- . El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.

- . El model economicista de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblida les greus –i creixents- desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera, i ocasiona, fins i tot, el recel dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- . Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

- . La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

- . La instauració d'un camí ideològic en la concepció de l'organització política de la diversitat lingüística que mení al fet que les comunitats lingüístiques puguin viure en ecosistemes afavoridors i no pas constrenyidors, que assegurin llur participació efectiva en aquest nou model de creixement.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no dels Estats; i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar un marc d'organització política de la diversitat lingüística basat en el respecte i la convivència.

TÍTOL PRELIMINAR

Definicions

Article 1⁴⁶

Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística històrica en un territori tot col·lectiu de persones que, constituït com a poble, ha desenvolupat una llengua comú en un territori o un altre àmbit propi, reconegut o no, i aquesta llengua ha esdevingut el mitjà vàlid d'intercomunicació entre els membres de la comunitat.

Article 2

Aquesta Declaració descarta el concepte de minoria ja que no pot acceptar la polisèmia d'aquest mot per definir les relacions entre les comunitats humanes.

Els drets de les comunitats lingüístiques són independents de la seva concepció, no pertinent, com a llengües minoritàries regionalment.

La consideració de les comunitats lingüístiques com a llengües regionals o minoritàries no és pertinent.

Article 3

Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic el conjunt de persones assentat recentment en un territori però sense cap raó d'historicitat que el constitueixi en comunitat lingüística.

Article 4

Aquesta Declaració descriu la relació de les persones que viuen en un territori d'una comunitat lingüística diferent a la seva individual, com una relació d'integració de la persona a la comunitat, i descriu l'assimilació com una opció individual envers la comunitat lingüística territorial.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 5⁴⁷

1. La llengua és un instrument de comunicació utilitzat individualment, però és col·lectivament que es constitueix i es fa disponible per als individus en el si d'una comunitat per a la qual és un instrument de cohesió, identificació i comunicació.

2. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat i han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

Article 6⁴⁸

1. Aquesta Declaració considera subjectes dels drets lingüístics la comunitat lingüística i els individus que la componen.

⁴⁶ Correspon a l'article 3 del sisè esborrany.

⁴⁷ Correspon a l'article 6 del sisè esborrany.

⁴⁸ Correspon a l'article 7 del sisè esborrany.

2. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques, d'acord amb la seva naturalesa i finalitat.

Article 7⁴⁹

Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de veure garantides les facultats suficients d'autoorganització per tal que la seva llengua pugui ser usada en totes les funcions i tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures.

Article 8⁵⁰

Tota comunitat té dret a preservar el seu sistema lingüístic sense interferències induïdes o forçades.

Article 9⁵¹

Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret independentment del seu grau de sobirania política i de la seva situació social i econòmica, així com del grau de codificació que han assolit llurs llengües.

Article 10⁵²

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta Declaració.

Article 11

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua, sense cap limitació, si és la pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 12

1. Tothom té el dret de conèixer només la llengua pròpia de la seva comunitat.

2. Tothom té el dret al poliglòtisme i a usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o la mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes per l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 13

Els drets lingüístics han de ser considerats en termes de drets col·lectius sense detriment dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori.

⁴⁹ Correspon a l'article 8 del sisè esborrany.

⁵⁰ Correspon a l'article 9 del sisè esborrany.

⁵¹ Correspon a l'article 10 del sisè esborrany.

⁵² Aquest article és de nova creació.

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim intern o internacional a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Òrgans oficials⁵³

Article 15

1 Tota comunitat lingüística ~~que parla una llengua diferent de l'oficial de l'Estat té el dret que la seva llengua sigui reconeguda~~ utilitzada com a oficial dins del seu territori, en aquesta comunitat constitueix una majoria, o en el territori on constitueix una minoria però hi sigui justificat aquest reconeixement per raons d'historicitat o altres.

2 Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders i ~~autoritats públiques~~ i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públics dins del territori en què la llengua és pròpia.

3 Tota comunitat lingüística té el dret que ~~L~~es actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori ~~són~~ siguin vàlids i ningú no ~~p~~ot pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

~~Dret a adreçar-se per escrit~~

1. Tota comunitat lingüística ~~Tothom té el dret d'adreçar-se per escrit de relacionar-se en la seva llengua amb aels serveis centrals i aels territorials i supraterritorials descentralitzats dels poders públics o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.~~

2. Els poders públics corresponents han de satisfer aquest dret ~~donar curs a aquests escrits sense discriminacions.~~

Article 17

~~Atenció oral~~

~~Tota comunitat lingüística té el dret de relacionar-se amb les administracions en la llengua pròpia del territori d'implicació.~~

⁵³ S'eliminà l'antiga secció i es canvià el nom de la secció II (ara I). Com que els canvis realitzats en aquesta secció afecten en gran mesura la redacció i molt menys al contingut, hem ratllat les parts suprimides i hem subratllat les parts de nova incorporació, per tal de facilitar la visualització dels canvis. De la mateixa manera hem indicat la nova numeració dels articles.

Article 178

Formularis, impresos i models

1 ~~Tota comunitat lingüística~~ Els parlants d'una llengua tenen té el dret a de disposar de tota la documentació oficial formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en llur la seva llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2 Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Article 19

Sistemes de traducció

~~Tota comunitat té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta declaració.~~

Article 1820

La publicació de les lleis i de les normes

1. Tota comunitat lingüística té el dret que Les lleis i altres disposicions jurídiques que li concerneixin es publiquin en la llengua pròpia del territori. ~~de caràcter general de cada comunitat política s'han de publicar necessàriament en les llengües històricament pròpies dels territoris que abasta la seva vigència.~~

2. Els poders públics Estats que tenen en els seus àmbits d'actuació a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en aquestes llengües, amb independència encara que els seus parlants entenguin altres llengües l'idioma de la majoria.

Article 1924

La llengua de les Assemblees legislatives

1. Les Assemblees de representants legislatives han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

2. Les Assemblees de representants supraterritorials que abracen un territori més ampli amb legislatives dels Estats que tenen a l'interior de les seves fronteres més d'una llengua territorialment històrica, han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Article 2022

Administració de Justícia

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. Així mateix, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 213

~~Registres públics~~

Tota comunitat lingüística té dret que Els assentaments dels registres públics ~~o de les seves oficines situades en territoris amb una llengua històrica s'han de fer es facin~~ en la llengua del territori.

Article 224

~~Documents públics~~

1 ~~—~~ Tota comunitat lingüística té el dret que Els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública ~~han de ser siguin~~ redactats en la llengua del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

~~2 En territoris amb més d'una llengua s'han de redactar en la llengua oficial que esculli l'atorgant o, si n'hi ha més d'un, en la que convinguin tots ells.~~

Secció II

Ensenyament

Article 23⁵⁴

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, formació d'adults.

Article 24⁵⁵

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 25⁵⁶

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 26⁵⁷

⁵⁴ Correspon a l'article 25 del sisè esborrany.

⁵⁵ Correspon a l'article 27 del sisè esborrany.

⁵⁶ Correspon a l'article 34 del sisè esborrany.

⁵⁷ Correspon a l'article 28 del sisè esborrany.

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir un coneixement aprofundit del patrimoni cultural de la comunitat lingüística a la qual pertany (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 27⁵⁸

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Article 28⁵⁹

L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

Article 29⁶⁰

L'ensenyament ha de contribuir a salvaguardar i enriquir la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

Article 30⁶¹

L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

Article 33⁶²

Les llengües que es trobin en situació minoritzada han de rebre un tracte compensatori en el camp de l'ensenyament dintre del seu territori per tal de corregir els dèficits que pateixen.

Article 34

Tothom té dret a rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgi conèixer.

Secció III Onomàstica

Article 32⁶³

1. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar el seu sistema onomàstic.

⁵⁸ Correspon a l'article 29 del sisè esborrany.

⁵⁹ Correspon a l'article 30 del sisè esborrany.

⁶⁰ Correspon a l'article 31 del sisè esborrany.

⁶¹ Correspon a l'article 32 del sisè esborrany.

⁶² Correspon a l'article 33 del sisè esborrany.

⁶³ Correspon a l'article 35 del sisè esborrany.

2. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels noms propis en la llengua pròpia.

Article 33⁶⁴

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o semblants.

Article 34⁶⁵

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua i a ser designada en altres llengües mitjançant termes que s'acostin el més possible a la seva manera d'autodesignar-se.

Article 35

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció IV

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 36⁶⁶

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 37⁶⁷

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i cultura en els mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 38⁶⁸

⁶⁴ Correspon a l'article 36 del sisè esborrany.

⁶⁵ Correspon a l'article 37 del sisè esborrany.

⁶⁶ Correspon a l'article 39 del sisè esborrany.

⁶⁷ Correspon a l'article 40 del sisè esborrany.

⁶⁸ Correspon a l'article 41 del sisè esborrany.

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article 39⁶⁹

Totes les llengües, i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents, han de rebre un tracte equitatiu dintre dels continguts dels mitjans de comunicació arreu del món.

Article 40⁷⁰

Les llengües que es trobin en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, si així ho desitja la comunitat lingüística concernida, per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Article 41⁷¹

Les llengües que es troben en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari a les tecnologies de comunicació més avançades per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.

Secció V **Cultura**

Article 42⁷²

1. Tota comunitat lingüística ha de poder usar la seva llengua i mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals que en demanin l'ús.

2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena li redueixi l'espai i l'expressió lingüística comunitaris.

Article 43⁷³

Tota comunitat lingüística ha de poder desenvolupar-se amb plena normalitat en el propi àmbit cultural i, per tant, sense cap mena de discriminació.

⁶⁹ Correspon a l'article 42 del sisè esborrany.

⁷⁰ Correspon a l'article 43 del sisè esborrany.

⁷¹ Correspon a l'article 44 del sisè esborrany.

⁷² Correspon a l'article 45 del sisè esborrany.

⁷³ Correspon a l'article 46 del sisè esborrany.

Article 44⁷⁴

Tota comunitat lingüística ha de gaudir del reconeixement necessari i ocupar el lloc que li correspongui en el context internacional, de manera que desapareguin les condicions que permeten mantenir encara, en la teoria i la pràctica, les categories de llengües dites majoritàries i de llengües minoritàries.

Article 45⁷⁵

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 46⁷⁶

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, gràcies a la difusió d'una informació suficient que n'expliqui la seva vitalitat i, eventualment, donant suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitolatge.

Article 47⁷⁷

La llengua pròpia del territori ha de figurar en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals següents: biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, als arxius, acadèmies d'art i anàlegs, producció informàtica, folklore, festivals de música, indústries culturals, mitjans de comunicació, totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Secció VI **Àmbit socioeconòmic**

Article 48⁷⁸

Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori, en condicions no inferiors a les de cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagués esdevingut majoritària.

Article 49⁷⁹

Tota comunitat lingüística té el dret de documentar i efectuar les transaccions econòmiques en el seu territori en la seva llengua, encara que aquesta hi hagi esdevingut minoritària i cap poder públic no pot impugnar-ne la validesa.

Article 50⁸⁰

⁷⁴ Correspon a l'article 47 del sisè esborrany.

⁷⁵ Correspon a l'article 48 del sisè esborrany.

⁷⁶ Correspon a l'article 49 del sisè esborrany.

⁷⁷ Correspon a l'article 50 del sisè esborrany.

⁷⁸ Correspon a l'article 51 del sisè esborrany.

⁷⁹ Correspon a l'article 52 del sisè esborrany.

Cap disposició legal no pot impedir o limitar l'ús d'una llengua dins el seu territori en els actes de la vida econòmica, i especialment en els contractes de treball i la documentació tècnica relativa a les prescripcions d'ús de productes o equipaments.

Article 51⁸¹

Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.

Article 52⁸²

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar una presència netament predominant de la llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació i la senyalització exterior.

Article 53⁸³

Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser redactades almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 54⁸⁴

Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada almenys en la llengua pròpia del territori. Les empreses o persones jurídiques han d'adoptar les previsions oportunes en la contractació de personal i en l'organització de les seves comunicacions exteriors per atendre el públic almenys en la llengua pròpia del territori.

Article 55⁸⁵

Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

Article 56⁸⁶

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes.

⁸⁰ Correspon a l'article 53 del sisè esborrany.

⁸¹ Correspon a l'article 54 del sisè esborrany.

⁸² Correspon a l'article 55 del sisè esborrany.

⁸³ Correspon a l'article 56 del sisè esborrany.

⁸⁴ Correspon a l'article 57 del sisè esborrany.

⁸⁵ Correspon a l'article 58 del sisè esborrany.

⁸⁶ Correspon a l'article 59 del sisè esborrany.

Article 57⁸⁷

Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclogui amb alguna institució estatal o internacionalment dins l'àmbit territorial de la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.

TÍTOL III

Situacions especials

Illots

Fet migratori

Nòmades

TÍTOL IV

Obligacions dels poders públics

Els poders públics han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.

Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la salvaguarda i enriquiment de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que tots els mitjans de comunicació estiguin sempre al servei de la diversitat lingüística i

⁸⁷ Correspon a l'article 60 del sisè esborrany.

cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

DISPOSICIÓ FINAL

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

10. Vuitè esborrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Vuitè esborrany – Juliol / Setembre de 1995⁸⁸

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració Universal de Drets Lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996⁸⁹,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l'ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos les declaracions i convenis del Consell d'Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d'Europa, a Viena el 9 d'octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Compostela del PEN Club Internacional i la Declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

⁸⁸ Aquest esborrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l'equip de redacció del dia 3 de juliol de 1995 i les propostes d'esmena rebudes abans del dia 6 de setembre de 1995.

⁸⁹ És el primer esborrany que ja inclou la data de la celebració de la *Conferència mundial de drets lingüístics*, car fins ara el Comitè d'Organització no havia comunicat oficialment aquestes dates a l'equip de redacció.

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Poble, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, cal que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament aquests factors i les dinàmiques de cada tipus de situació per tal de poder aplicar en cada cas les solucions específiques;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que, per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que assegurï el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL⁹⁰

La situació de cada llengua és, doncs, el resultat de la confluència i de la interacció de multiplicitat de factors diferents: político-jurídics; ideològics; demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. La voluntat secular unificador de la majoria d'estats de reduir la diversitat i de mantenir el manteniment d'actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.

. El model economicista de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés, i la llibertat amb l'individualisme competitiu, oblida les greus –i creixents– desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera, i ocasiona, fins i tot, el recel dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

. ~~La instauració d'un camí ideològic en la implantació d'una concepció de l'organització política de la diversitat lingüística que mení al fet que les comunitats lingüístiques puguin viure en ecosistemes afavoridors i no pas constrenyidors, que assegurin llur~~ permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.

⁹⁰ Els canvis realitzats al Preàmbul són per millorar la comprensió o per matisar algun aspecte. És per això que optem per mostrar-los com en altres ocasions: les parts suprimides les hem ratllat i les afegides les hem subratllat.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques, i ~~no dels Estats~~; i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar un marc d'organització política de la diversitat lingüística basat en el respecte i la convivència.

TÍTOL PRELIMINAR

Definicions

Article 1

Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística històrica ~~en un territori~~ tot col·lectiu de persones que, constituït com a poble, ha desenvolupat una llengua comú en un territori o un altre àmbit propi, reconegut o no, i aquesta llengua ha esdevingut el mitjà ~~vàlid~~ normal d'intercomunicació entre els membres de la comunitat.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que els drets de les comunitats lingüístiques són independents de la concepció, no pertinent, com a llengües minoritàries o regionals. Per tant descarta el concepte de minoria ja que no pot acceptar la polisèmia d'aquest mot per definir les relacions entre les comunitats humanes.

2. Aquesta Declaració exclou del concepte de comunitat lingüística el conjunt de persones assentat recentment en un territori però sense cap raó d'historicitat que el constitueixi com a tal.

Article 3

~~Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic el conjunt de persones assentat recentment en un territori però sense cap raó d'historicitat que el constitueixi en comunitat lingüística.~~

Article 34

Aquesta Declaració descriu la relació de les persones que viuen en un territori d'una comunitat lingüística diferent a la seva individual, com una relació d'integració de la persona a la comunitat, i descriu l'assimilació com una opció individual envers la comunitat lingüística territorial.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 4

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat i han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. La llengua és un instrument de comunicació utilitzat individualment, però és col·lectivament que es constitueix i es fa disponible per

als individus en el si d'una comunitat per a la qual és un instrument de cohesió, identificació i comunicació.

Article 5

1. Aquesta Declaració considera subjectes dels drets lingüístics la comunitat lingüística i els individus que la componen.

2. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques, d'acord amb la seva naturalesa i finalitat.

Article 6

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de veure garantides les facultats suficients d'autoorganització per tal que la seva llengua pugui ser usada en totes les funcions.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures.

Article 7

Tota comunitat té dret a preservar el seu sistema lingüístic sense interferències induïdes o forçades.

Article 8

Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret independentment del seu grau de sobirania política i de la seva situació social i econòmica, així com del grau de codificació que han assolit llurs llengües.

Article 9

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta Declaració.

Article 10

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua, sense cap limitació, si és la pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 11

1. Tothom té el dret de conèixer només la llengua pròpia de la seva comunitat.

2. Tothom té el dret al poliglòtisme i a conèixer la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o la mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes per l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 12

Els drets lingüístics han de ser considerats en termes de drets col·lectius sense detriment dels grups d'immigrats recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori.

Article 13

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim intern o internacional a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Òrgans oficials

Article 14

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders públics i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públics dins del territori en què la llengua és pròpia.

3. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 15

1. Tota comunitat lingüística té el dret de relacionar-se en la seva llengua amb els serveis centrals i els territorials i supraterritorials dels poders públics o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

2. Els poders públics corresponents han de satisfer aquest dret sense discriminacions.

Article 16

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tota la documentació oficial en suport paper, informàtic o qualsevol altre en la seva llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Article 17

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que li concerneixin es publiquin en la llengua pròpia del territori.

2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants entenguin altres llengües .

Article 18

1. Les Assemblees de representants han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

2. Les Assemblees de representants supraterritorials que abracen un territori més ampli amb més d'una llengua territorialment històrica, han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Article 19

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. Amb tot, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 20

Tota comunitat lingüística té dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 21

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

Secció II

Ensenyament

Article 22

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

Article 23

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, formació d'adults.

Article 24

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 25

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgi conèixer.

Article 26

Tota comunitat lingüística té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgi conèixer.

Article 27

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística ha de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III⁹¹ **Onomàstica**

Article ~~28~~³²

4. — Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar el seu sistema onomàstic.

~~2. — Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels noms propis en la llengua pròpia.~~

Article ~~29~~³³

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

⁹¹ Els canvis afecten només el redactat, per la qual cosa els manifestarem com hem fet fins ara: ratllades les parts suprimides i subratllades les parts afegides.

2. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o d'altre tipus. semblants.

Article 3034

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'acostar-se i a ser designada en altres llengües mitjançant termes que s'acostin el més possible a la seva manera d'autodesignar-se.

Article 3135

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció IV

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 3236

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació ~~disponibles a la població~~ del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 3337

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i cultura en els mitjans de comunicació ~~disponibles a la població~~ del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 3438

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 3539

Totes les llengües, i les cultures de les comunitats lingüístiques corresponents, han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els dintre dels continguts dels mitjans de comunicació arreu del món.

Article 40

~~Les llengües que es trobin en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari als mitjans de comunicació disponibles a la població del seu territori, si així ho desitja la comunitat lingüística concernida, per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.~~

Article 41

~~Les llengües que es troben en situació minoritzada i les seves cultures corresponents han de tenir garantit l'accés prioritari a les tecnologies de comunicació més avançades per tal de corregir els dèficits que aquestes llengües i cultures pateixen.~~

Secció V Cultura

Article 3642

1. ~~Tota comunitat lingüística té el dret d'ha de poder usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals que en demanin l'ús.~~

2. ~~L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena ocupi el seu espai comunitari i redueixi l'espai i l'expressió lingüística comunitaris.~~

Article 3743

~~Tota comunitat lingüística té el dret de ha de poder desenvolupar-se plenament amb plena normalitat en el propi àmbit cultural i, per tant, sense cap mena de discriminació.~~

Article 44

~~Tota comunitat lingüística ha de gaudir del reconeixement necessari i ocupar el lloc que li correspongui en el context internacional, de manera que desapareguin les condicions que permeten mantenir encara, en la teoria i la pràctica, les categories de llengües dites majoritàries i de llengües minoritàries.~~

Article 3845

~~Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.~~

Article 3946

~~Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de gràcies a la difusió d'una informació suficient, que n'expliqui la seva vitalitat i, eventualment, donant i que es doni suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitlatge.~~

Article 4047

~~Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri ha de figurar en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals següents: (biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, als arxius, acadèmies d'art i anàlegs, producció informàtica, folklore, festivals de música, indústries culturals, mitjans de comunicació, i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural).~~

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 4148

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori, en condicions no inferiors a les de cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagiúes esdevingut majoritària.

2. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de totes les eines que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis i programes informàtics.

3. La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada.

Article 4249

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en de documentar i efectuar les transaccions econòmiques de tota mena, com ara la compra-venda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres, en el seu territori en la seva llengua, encara que aquesta hi hagi esdevingut minoritària i cap poder públic no pot impugnar-ne la validesa.

2. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades (impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres).

3. Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.

Article 43

Tota comunitat lingüística té dret a usar la seva llengua en les organitzacions laborals, com ara els sindicats, organitzacions patronals, associacions professionals i gremis.

Article 50

~~Cap disposició legal no pot impedir o limitar l'ús d'una llengua dins el seu territori en els actes de la vida econòmica, i especialment en els contractes de treball i la documentació tècnica relativa a les prescripcions d'ús de productes o equipaments.~~

Article 51

~~Cap clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.~~

Article 4452

1. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar una presència netament predominant de la llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació i la senyalització exterior.

2. Tota comunitat lingüística té dret a gaudir d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials del territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.

Article 53

3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser redactades almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 4555

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

2. Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada almenys en la llengua pròpia del territori. ~~Les empreses o persones jurídiques han d'adoptar les previsions oportunes en la contractació de personal i en l'organització de les seves comunicacions exteriors per atendre el públic almenys en la llengua pròpia del territori.~~

Article 4656

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes.

Article 4757

Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclogui amb alguna institució estatal o internacionalment dins l'àmbit territorial ~~deen~~ la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.

TÍTOL III

Situacions especials

Article 48

1. Aquesta Declaració entén com a situacions especials les col·lectivitats que estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques o estan assentades històricament en un espai geogràfic compartit amb membres d'altres comunitats lingüístiques, sovint com a efecte del propi procés d'aculturació i de canvi de llengua.

2. Aquesta Declaració entén que es troben al seu propi territori les comunitats lingüístiques nòmades dins de les seves àrees històriques de desplaçament.

3. En cap cas no es considera que es trobin al seu territori els individus o les col·lectivitats d'immigració recent, mancades de vincles històrics amb el territori on s'han establert.

TÍTOL IV

Obligacions dels poders públics

Els poders públics han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.

Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.

Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la salvaguarda i enriquiment de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que tots els mitjans de comunicació estiguin sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

DISPOSICIÓ FINAL

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

11. Novè esborrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Novè esborrany – Setembre de 1995⁹²

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració Universal de Drets Lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 (Articles 26 i 27), que en el preàmbul postula que l’ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir dels seus drets civils i polítics, tant com dels seus drets econòmics, socials i culturals; i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l’Assemblea General de l’Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos les declaracions i convenis del Consell d’Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d’Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s’aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d’Europa, a Viena el 9 d’octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes les declaracions de Santiago de Compostela del PEN Club Internacional i la Declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d’octubre de 1987, el XXII Seminari de l’Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures

⁹² Aquest esborrany inclou les modificacions realitzades en la reunió de l’equip de redacció del dia 13 de setembre de 1995.

necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius del Pobles, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llengües;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, cal que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament aquests factors i les dinàmiques de cada tipus de situació per tal de poder aplicar en cada cas les solucions específiques;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que, per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció i el respecte de totes les llengües;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti corregir els desequilibris lingüístics de manera que assegurí el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua és, doncs, el resultat de la confluència i de la interacció de multiplicitat de factors diferents: político-jurídics; ideològics;

demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. La voluntat secular unificador de la majoria d'estats de reduir la diversitat i de mantenir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.

. El model economicista de creixement dels grups econòmics transnacionals que pretén identificar la desregulació amb el progrés i la llibertat amb l'individualisme competitiu, i que oblida les greus –i creixents– desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera, i ocasiona, fins i tot, el recel dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. Un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

. La creació d'un espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

. La implantació d'una concepció de l'organització política de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat i té com a finalitat de propiciar un marc d'organització política de la diversitat lingüística basat en el respecte i la convivència.

TÍTOL PRELIMINAR

Precisions conceptuals Definicions

Article 1

1. Aquesta Declaració entén com a comunitat lingüística històrica tot col·lectiu de persones que, constituït com a poble, ha desenvolupat una llengua comú en un territori o un altre àmbit propi, reconegut o no, i aquesta llengua ha esdevingut el mitjà normal d'intercomunicació entre els membres de la comunitat.

2. Als efectes d'aquesta Declaració, doncs, s'entén que es troben també al seu propi territori les col·lectivitats membres d'una comunitat lingüística que:

- i. es troben separades del gruix de la seva comunitat per fronteres polítiques o administratives;
- ii. estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques; o
- iii. estan assentades en un espai geogràfic compartit amb els membres d'altres comunitats lingüístiques d'historicitat similar.

3. Aquesta Declaració entén que es troben al seu propi territori les comunitats lingüístiques nòmades dins de les seves àrees històriques de desplaçament.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que els drets de les comunitats lingüístiques són independents de la concepció, no pertinent, com a de llengües minoritàries o regionals. Per tant, descarta, per tant, el concepte de minoria ja que per què no pot acceptar la polisèmia d'aquest mot per definir les relacions entre les comunitats humanes.

2. Aquesta Declaració exclou del concepte de comunitat lingüística el conjunt de persones assentat recentment en un territori però sense cap raó d'historicitat que el constitueixi com a tal.

3. Aquesta Declaració exclou de la consideració de llengua pròpia d'un territori una llengua únicament pel fet de ser l'oficial de l'Estat o de tenir tradició de ser utilitzada dins d'aquest territori com a llengua administrativa o de certes activitats culturals.

Article 3

Aquesta Declaració descriu la relació de les persones que viuen en un territori d'una comunitat lingüística diferent a la seva individual, com una relació de:

- i. —d'integració, definida com una resocialització d'aquestes persones en la societat que els acull de manera que mantinguin les seves característiques culturals però comparteixin amb els membres de la societat d'acolliment prou referències, valors i comportaments per a admetre el funcionament global de la societat sense més conflictivitat que la pròpia de les societats monoculturals; de la persona a la comunitat, i descriu

o bé de

- ii. —l'assimilació, definida com l'aculturació d'aquestes persones en la societat que els acull de manera que substitueixin les seves

característiques culturals amb les referències, els valors i els comportaments de la societat d'acolliment, com una opció individual envers la comunitat lingüística territorial.

Article 4

En els casos de concurrència de diversos grups lingüístics que, d'acord amb els criteris expressats, es trobin en un territori compartit, s'entén que l'exercici dels drets formulats en aquesta Declaració s'ha de desenvolupar de manera que sigui factible dins el respecte de totes les comunitats i dins de les màximes garanties democràtiques.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 54

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat i han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. La llengua és un instrument de comunicació utilitzat individualment, però és col·lectivament que es constitueix i es fa disponible per als individus en el si d'una comunitat per a la qual és un instrument de cohesió, identificació i comunicació.

Article 65

1. Aquesta Declaració considera subjectes dels drets lingüístics la comunitat lingüística i els individus que la componen.

2. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques, d'acord amb la seva naturalesa i finalitat.

Article 76

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de veure garantides les facultats suficients d'autoorganització per tal que la seva llengua pugui ser usada en totes les funcions.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures.

Article 87

Tota comunitat té dret a preservar el seu sistema lingüístic sense interferències induïdes o forçades.

Article 98

Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret independentment del seu grau de sobirania política i de la seva situació social i econòmica, així com del grau de codificació que han assolit llurs llengües.

Article 109

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta Declaració.

Article ~~11~~¹⁰

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats públiques en la seva llengua, sense cap limitació, si és la llengua pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article ~~12~~¹¹

1. Tothom té el dret de conèixer només la llengua pròpia de la seva comunitat.

2. Tothom té el dret al poliglòtisme i a conèixer la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o la mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes per l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article ~~13~~¹²

Els drets lingüístics han de ser considerats en termes de drets col·lectius sense detriment dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori.

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim intern o internacional i a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Òrgans oficials

Article ~~15~~¹⁴

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders públics i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públics dins del territori en què la llengua és pròpia.

3. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article ~~16~~¹⁵

1. Tota comunitat lingüística té el dret de relacionar-se en la seva llengua amb els serveis centrals i els territorials i supraterritorials dels poders públics o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

2. Els poders públics corresponents han de satisfer aquest dret sense discriminacions.

Article 1716

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tota la documentació oficial en suport paper, informàtic o qualsevol altre en la seva llengua, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los als ciutadans en els serveis que afectin els territoris on s'usa la llengua respectiva.

Article 1817

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que li concerneixin es publiquin en la llengua pròpia del territori.

2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants entenguin altres llengües.

Article 1918

1. Les Assemblees de representants han de tenir com a llengua oficial la històricament parlada en el territori que representen.

2. Les Assemblees de representants supraterritorials que abracen un territori més ampli amb més d'una llengua territorialment històrica, han de tenir-les totes com a llengües oficials.

Article 2019

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. Amb tot, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 2120

Tota comunitat lingüística té dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 2224

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

Secció II Ensenyament

Article 2322

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

Article 2423

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, formació d'adults.

Article 2524

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 2625

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgi conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a rebre un ensenyament que li permeti el coneixement i l'ús adequat de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural, tals com les llengües substituïdes, literàries o sagrades diferents de la llengua habitual d'ús de la pròpia comunitat.

Article 2826

Tota comunitat lingüística té dret a rebre un ensenyament que li permeti adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i

geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 2927

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística ha de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III
Onomàstica

Article 3028

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar el seu sistema onomàstic.

Article 3129

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, tant en els usos orals i escrits, com en els àmbits familiars, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o d'altre tipus.

Article 3230

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'acostar-se el més possible a la seva manera d'autodesignar-se.

Article 3334

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits.

Secció IV
Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 3432

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 3533

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i cultura en els mitjans de comunicació del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 3634

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 3735

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els continguts dels mitjans de comunicació arreu del món.

Article 38

Les col·lectivitats descrites en l'article 1 paràgraf 2 i 3 d'aquesta Declaració, tenen el dret que la seva llengua sigui present als mitjans de comunicació del territori on s'hagin establert. L'exercici d'aquest dret està subordinat al dels propis de les comunitats lingüístiques del territori.

Secció V **Cultura**

Article 3936

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals.

2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que una cultura aliena ocupi el seu espai comunitari.

Article 4037

Tota comunitat lingüística té el dret de desenvolupar-se plenament en el propi àmbit cultural.

Article 4138

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 4239

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de la difusió d'una informació suficient, i que es doni suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitolatge.

Article 4340

Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals (biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, arxius, producció informàtica, folklore, indústries culturals, i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural).

Article 44

Tota comunitat lingüística té dret a la preservació del seu patrimoni lingüístic i cultural, compreses les manifestacions materials com ara fons documentals, heretatge artístic, arquitectònic i monumental, i presència epigràfica de la seva llengua.

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 4541

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori, ~~en condicions no inferiors a les de cap altra llengua advinguda més recentment, encara que aquesta hi hagi esdevingut majoritària.~~

2. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de totes les els mitjanseines que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis i programes informàtics.

3. La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada. En cap cas una altra llengua advinguda més recentment no pot subordinar l'ús de la llengua pròpia del territori.

Article 4642

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua, amb plena validesa jurídica, en les transaccions econòmiques de tota mena, com ara la compra-venda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres, ~~i cap poder públic no pot impugnar-ne la validesa.~~

2. Cap clàusula d'aquests actes privats no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.

32. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades com ara (impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres).

~~3. Cal clàusula dels actes privats, tals com contractes de treball o reglaments d'empresa, no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.~~

Article 4743

Tota comunitat lingüística té dret a usar la seva llengua en qualsevol tipus d'organitzacions socioeconòmiques: les organitzacions laborals, com ara els sindicats sindicals, organitzacions patronals, associacions professionals i gremisgremials.

Article 4844

1. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar a una presència netament predominant de la seva llengua pròpia del territori en la imatge, la publicitat, la retolació, i la senyalització exterior i en el conjunt de la imatge del país.

2. Tota comunitat lingüística té dret a gaudir en la seva llengua d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials del territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.

3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser expressades ~~redactades~~ almenys en la llengua pròpia del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 4945

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

2. Tothom té dret, com a client, consumidor o usuari, a ser informat, oralment o per escrit, en la llengua pròpia del territori en els establiments oberts al públic. ~~Tota informació oral o escrita adreçada pels establiments públics als clients, consumidors o usuaris, ha de ser expressada almenys en la llengua pròpia del territori.~~

Article 5046

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes, com és el cas dels professors de llengües, els traductors, els guies turístics.

Article 47

~~— Tota persona física o jurídica té dret a disposar d'una versió en la seva llengua de tots els actes jurídics de naturalesa econòmica que conclouï amb alguna institució estatal o internacional dins l'àmbit territorial en la qual estigui inclosa la seva comunitat lingüística.~~

TÍTOL III

Situacions especials

Article 48

~~— 1. Aquesta Declaració entén com a situacions especials les col·lectivitats que estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques o estan assentades històricament en un espai geogràfic compartit amb membres d'altres comunitats lingüístiques, sovint com a efecte del propi procés d'aculturació i de canvi de llengua.~~

~~2. Aquesta Declaració entén que es troben al seu propi territori les comunitats lingüístiques nòmades dins de les seves àrees històriques de desplaçament.~~

~~3. En cap cas no es considera que es trobin al seu territori els individus o les col·lectivitats d'immigració recent, mancades de vincles històrics amb el territori on s'han establert.~~

TÍTOL IV

Obligacions dels poders públics

~~Els poders públics han de posar les condicions i els mitjans perquè els parlants d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, puguin relacionar-se en la llengua d'aquests amb el personal d'aquelles administracions que atén els ciutadans, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.~~

~~Els poders públics, en les seves relacions amb els usuaris d'una llengua englobada dintre del seu abast territorial, han de posar les condicions per poder adreçar-se en llur llengua als parlants d'aquesta, especialment en els serveis situats en el territori propi de la llengua.~~

~~Els poders públics han de prendre les mesures necessàries perquè almenys el personal que es relacioni directament o indirectament amb els ciutadans estigui capacitat per a satisfer els drets expressats en aquesta Declaració, i per complir els deures que se'n desprenen.~~

~~Especialment, han d'exigir el coneixement de les llengües minoritàries al personal dels serveis situats dintre del territori propi de la llengua corresponent, o altre personal que es relacioni amb llurs parlants.~~

~~Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.~~

~~Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que els mitjans de comunicació contribueixin a la salvaguarda i enriquiment de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on són implantats, si així ho desitja aquesta comunitat.~~

~~Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes a fi que tots els mitjans de comunicació estiguin sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.~~

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes per a l'aplicació dels drets proclamats en aquesta Declaració en el seu àmbit d'actuació.

Segona

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

Barcelona, setembre de 1995

12. Desè esberrany

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

Desè esberrany – Novembre de 1995⁹³

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració Universal de Drets Lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,

Vista la Declaració Universal de Drets Humans de 1948 que en el preàmbul afirma la “fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d’homes i dones”; i que en el seu article segon estableix que “tothom té tots els drets i totes les llibertats” sense distinció de “raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició”;

Vistos el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data (Articles 26 i 27), que en ~~ells~~ preàmbuls postulen ~~que l'ésser~~ humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir ~~tant~~ dels seus drets civils i polítics, ~~tant com~~ dels seus drets econòmics, socials i culturals; i ~~el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data;~~

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992 de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides (Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques);

Vistos les declaracions i convenis del Consell d'Europa com el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals de 4 de novembre de 1950 (Article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta Europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d'Europa, a Viena el 9 d'octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals del mes de novembre de 1994;

Vistes ~~la~~s ~~d~~Declaracions de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la Declaració de 15 de desembre de 1993 del Comitè de traduccions i drets lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

⁹³ Aquest esberrany inclou les modificacions realitzades en la reunió del dia 10 d'octubre de 1995 en què una representació de membres de l'equip de redacció debaté les propostes de modificació derivades de la reunió del Comitè d'experts i les modificacions aprovades en la sessió de treball ordinària de l'equip de redactors de 16 d'octubre de 1995. Aquest fou l'esberrany que s'envià als participants de la CMDL i que, per tant, inicià el debat virtual de la Declaració universal de drets lingüístics.

Vist que la Declaració de Recife, Brasil, el 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i realitzar una Declaració universal de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració Universal dels Drets Col·lectius dels Pobles, Barcelona, maig de 1990, la Conferència de Nacions sense Estat d'Europa declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Vista la Declaració Final de l'Assemblea General de la Federació Internacional de Professors de Llengües Vives a Pécs (Hongria), el 16 d'agost de 1991, que recomana que "els drets lingüístics siguin considerats com a drets fonamentals de l'individu";

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats no pluralistes que imposen llurs estructures político-administratives i llurs llenguaes;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants;

Atès que l'autèntic universalisme es basa en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques, cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció, i el respecte i l'ús social públic i privat de totes les llengües;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (polítics, territorials, històrics, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, cal que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, havent examinat interrelacionadament aquests factors i les dinàmiques de cada tipus de situació per tal de poder aplicar en cada cas les solucions específiques;

entenent que cal una Declaració Universal de Drets Lingüístics que permeti de corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau

lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua, vistes les consideracions prèvies, és, doncs, el resultat de la confluència i de la interacció de multiplicitat de factors diferents: político-jurídics; ideològics; demogràfics i territorials; econòmics i socials; culturals; lingüístics i sociolingüístics; subjectius; històrics; interlingüístics.

En el moment actual aquests factors es defineixen per:

. ~~La voluntat secular~~ tendència unificadora de la majoria d'estats ~~de~~ reduir la diversitat i de ~~mantenir~~ afavorir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.

. El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.

. El model economicista de creixement que propugnen els grups econòmics transnacionals pretenent identificar la desregulació amb el progrés i l'individualisme competitiu amb la llibertat, ~~i que oblida les greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera, i ocasiona, fins i tot, el recel dels governs que adopten algunes mesures de preservació dels seus espais lingüístics i culturals, i oblidant les greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques que genera.~~

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

. ~~En la perspectiva política, La implantació d'una concepció de l'concebre una organització política~~ de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.

. ~~En la perspectiva econòmica, fomentar Un~~ un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

. ~~En la perspectiva cultural, fer plenament compatible La creació d'un l'espai econòmic i comunicatiu mundial plenament compatible amb la~~

participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no pas dels Estats, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat, i té com a finalitat de propiciar un marc d'organització política de la diversitat lingüística basat en el respecte, i la convivència i el benefici recíprocs.

TÍTOL PRELIMINAR

Precisions conceptuals

Article 1

1. Aquesta Declaració entén com a *comunitat lingüística* històrica tota col·lectiu de persones societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica constituït com a poble, i ha desenvolupat una llengua comú en un territori, reconegut o no, i aquesta llengua ha esdevingut el com a mitjà normal d'intercomunicació entre els seus membres. Amb la denominació de llengua pròpia d'un territori es fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai de la comunitat.

2. Aquesta Declaració adopta com a referent de la plenitud dels drets lingüístics el cas d'una comunitat lingüística històrica en el seu espai territorial, entès aquest no solament com a àrea geogràfica on viu aquesta comunitat, sinó també com un espai social i funcional imprescindible per al ple desenvolupament de la llengua. És a partir d'aquest punt de referència que hom pot establir el contínuum dels drets que corresponen als grups lingüístics al·ludits al punt 5 d'aquest mateix article i els de les persones fora del territori de la seva comunitat.

23. Als efectes d'aquesta Declaració, ~~doncs, s'entén que es troben també al seu propi territori i pertanyen a una comunitat lingüística les col·lectivitats membres d'una comunitat lingüística que:~~

- i. es troben separades del gruix de la seva comunitat per fronteres polítiques o administratives;
- ii. estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït, envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques; o
- iii. estan assentades en un espai geogràfic compartit amb els membres d'altres comunitats lingüístiques d'historicitat similar.

34. ~~Aquesta~~ Als efectes d'aquesta Declaració es consideren, també, com a comunitats lingüístiques entén que es troben dins el seu propi territori els pobles les comunitats lingüístiques nòmades en dins de les seves àrees històriques de desplaçament.

5. Aquesta Declaració entén com a grup lingüístic tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat

equivalent. Són exemples d'aquest cas els immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que En els casos en què diferents comunitats de concurrència de diverses i grups lingüístics concorren que, d'acord amb els criteris expressats, es trobin en un territori compartit, s'entén que l'exercici dels drets formulats en aquesta Declaració s'ha de regir desenvolupar de manera que sigui factible dins per el criteris de respecte entre tots de totes les comunitats i dins de les màximes garanties democràtiques⁹⁴.

2. En la cerca d'un equilibri sociolingüístic satisfactori, a l'hora d'establir, l'adequada articulació entre els drets respectius d'aquestes comunitats i grups lingüístics i de les persones que en formen part, cal tenir en compte, a més de la seva historicitat relativa i la seva voluntat expressada democràticament, factors que poden aconsellar un tracte compensatori: el caràcter forçat de les migracions que han conduït a la convivència de les diferents comunitats i grups, o el seu grau de precarietat política, socioeconòmica i cultural.

Article 3

1. Aquesta Declaració considera com a drets personals inalienables, exercibles en qualsevol situació, els següents:

el dret a l'ús privat de la llengua;
el dret a l'ús del propi nom;
el dret de relacionar-se i d'associar-se amb altres membres de la comunitat lingüística d'origen;
el dret de mantenir i desenvolupar la pròpia cultura;
i tots els altres drets reconeguts en el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 16 de desembre de 1966 i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals de la mateixa data.

2. Aquesta Declaració considera que els drets col·lectius dels grups lingüístics, a més dels establerts per als seus membres a l'apartat anterior, també poden incloure, d'acord amb les puntualitzacions de l'article 2.2:

el dret a l'ensenyament de la pròpia llengua i cultura;
el dret a disposar de serveis culturals;
el dret a una presència equitativa de la llengua i la cultura del grup en els mitjans de comunicació;
el dret a ser atesos en la seva llengua en els organismes oficials i les relacions socioeconòmiques.

⁹⁴ Es tracta d'una nova redacció de l'article 4 del novè esborrany.

3. Els drets de les persones i els grups lingüístics anteriorment esmentats no han de representar cap obstacle a la interrelació i la integració d'aquests amb la comunitat lingüística receptora, ni cap limitació dels drets d'aquesta comunitat o dels seus membres a la plenitud de l'ús públic de la llengua en el conjunt del seu espai territorial.

Article 4⁹⁵

Aquesta Declaració considera que descriu la relació de les persones que s'estableixen viuen en el territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'a la seva individual, com una relació de integració. La integració s'entén definida com una resocialització d'aquestes persones en la societat que les acull, de manera que conservin mantinguin les seves característiques culturals d'origen, però comparteixin amb els membres de la societat comunitat receptora d'acolliment prou referències, valors i comportaments per a permetre un el funcionament social global de la societat sense més dificultats conflictivitat que les habituals en una societat monocultural. la pròpia de les societat monoculturals;

Només com a resultat d'una opció individual lliure és acceptable l'assimilació, entesa definida com l'aculturació de les aquestes persones en la societat que les els acull, de tal manera que substitueixin les seves característiques culturals d'origen per amb les referències, els valors i els comportaments propis de la societat receptora. d'acolliment.

Article 5⁹⁶

Aquesta Declaració parteix del principi considera que els drets de totes les comunitats lingüístiques són iguals i independents de la consideració concepció, no pertinent, de llengües regionals o minoritàries o regionals, consideració que no és utilitzada en aquest text perquè, si bé en algun cas el reconeixement de minories lingüístiques és condició de l'exercici dels seus drets, és freqüent l'ús dels determinatius regional, minoritària, i altres- per a restringir els drets d'una comunitat lingüística. I descarta, per tant, el concepte de minoria perquè no pot acceptar la polisèmia d'aquest mot per definir les relacions entre comunitats humanes.

2. Aquesta Declaració exclou del concepte de comunitat lingüística el conjunt de persones assentat recentment en un territori però sense cap raó d'historicitat que el constitueixi com a tal.

⁹⁵ Aquest article correspon a l'article 3 del novè esborrany.

⁹⁶ Es tracta d'una nova redacció de l'article 2.1 del novè esborrany.

Article 6⁹⁷

Aquesta Declaració exclou de la consideració de llengua pròpia d'un territori una llengua únicament pel fet de ser l'oficial de l'Estat o de tenir tradició de ser utilitzada dins d'aquest territori com a llengua administrativa o de certes activitats culturals.

TÍTOL PRIMER

Principis generals

Article 7⁵

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat i han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. La llengua és un instrument de comunicació utilitzat pels individus, però és col·lectivament que es constitueix i es fa disponible per a cadascú, en el si d'una comunitat per a la qual és un instrument de cohesió, identificació i comunicació.

Article 6

~~1. Aquesta Declaració considera subjectes dels drets lingüístics la comunitat lingüística i els individus que la componen.~~

~~2. Els drets reconeguts en aquesta Declaració són atribuïts tant a les persones físiques com a les jurídiques, d'acord amb la seva naturalesa i finalitat.~~⁹⁸

Article 8⁷

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de veure garantides les facultats suficients d'autoorganització per tal que la seva llengua pugui ser usada en totes les funcions.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

Article 9⁸

Tota comunitat té dret a preservar el seu sistema lingüístic, sense interferències induïdes o forçades.

Article 10⁹

Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret independentment del seu grau de sobirania política i de la seva situació social i econòmica, així com del grau de codificació que han assolit llurs llengües.

⁹⁷ Es tracta d'una nova redacció de l'article 2.3 del novè esborrany.

⁹⁸ El contingut conceptual d'aquest article es refongué en el títol preliminar, sobretot en l'article 1.2.

Article 1140

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels sistemes de traducció directa o inversa que garanteixin els drets recollits en aquesta Declaració.

Article 1244

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats en la seva llengua, sense cap limitació, si és la llengua pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 1342

1. Tothom té el dret de conèixer i usar en tots els àmbits ~~només la~~ llengua pròpia de la seva comunitat on viu.

2. Tothom té el dret al poliglòtisme, i a conèixer i usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o per a la seva mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes per a l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 13

~~Els drets lingüístics han de ser considerats en termes de drets col·lectius sense detriment dels grups d'immigrants recents, i de les comunitats lingüístiques sense territori.⁹⁹~~

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable al règim intern o internacional i a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Administració pública i òrgans oficials

Article 15

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

~~2. Tota comunitat lingüística té el dret d'utilitzar la seva llengua de manera oficial, és a dir, en les actuacions dels poders públics i en la relació dels ciutadans entre ells i amb els poders públics dins del territori en què la llengua és pròpia.~~

23. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres

⁹⁹ El contingut d'aquest article es contemplà definitivament en l'article 1.2 del títol preliminar.

públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

1. ~~Tot membre d'una Tota~~ comunitat lingüística té el dret de relacionar-se en la seva llengua amb els serveis dels poders públics o de les divisions administratives centrals, i els territorials, locals i supraterritorials dels poders públics o de les divisions administratives als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

2. ~~Els poders públics corresponents han de satisfer aquest dret sense discriminacions.~~

Article 17

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tota la documentació oficial en la seva llengua, en suport paper, informàtic o qualsevol altre ~~en la seva llengua~~, per a les relacions que afecten el territori on és pròpia aquesta llengua.

2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los ~~als ciutadans~~ al públic en els serveis que afectin els territoris on s'usa pròpia la llengua respectiva.

Article 18

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que li concerneixin es publiquin en la llengua pròpia del territori.

2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants n'entenguin d'altres ~~llengües~~.

Article 19

1. Les Assemblees de representants han de tenir com a llengua oficial la o les històricament parlades ~~a~~ en el territori que representen.

2. Les Assemblees de representants supraterritorials que abracen un territori més ampli amb més d'una llengua territorialment històrica, han de tenir les totes com a llengües oficials.

Article 20

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els Tribunals de Justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els Tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'Estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. Amb tot, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i pugui parlar, o a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 21

Tota comunitat lingüística té el dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 22

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua pròpia del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui demarcada la seva seu.

Secció II **Ensenyament**

Article 23

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

4. En el marc dels principis anteriors, tothom té dret a aprendre qualsevol llengua.

Article 24

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari, i formació d'adults.

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, manuals, finançament, locals i equips, manuals, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 26

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre un ensenyament que li permeti a tots els seus membres d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals,

així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a ~~rebre~~ un ensenyament que li permeti als seus membres el coneixement i l'ús adequat de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural, tals com les llengües substituïdes, literàries o sagrades diferents de la llengua habitual d'ús de la pròpia comunitat.

Article 28

Tota comunitat lingüística té dret a ~~rebre~~ un ensenyament que li permeti als seus membres d'adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 29

Tota persona té dret a rebre un ensenyament que li permeti d'adquirir el coneixement oral o escrit d'almenys una de les llengües oficials del territori on resideix i d'almenys una altra llengua que li serveixi d'eina de comunicació amb altres comunitats lingüístiques.

Article 30

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III Onomàstica

Article 31

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar el seu sistema onomàstic.

Article 32

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, ~~tant~~ en els usos orals i escrits, ~~com~~ en els àmbits familiars, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret de preservar la toponímia autòctona, i aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de cojuntures polítiques o d'altre tipus.

Article 33

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'acostar-se el més possible a la seva manera d'autodesignar-se.

Article 34

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits, i a una transcripció fonèticament tan fidel com sigui possible a un altre alfabet quan s'escaigui.

Secció IV

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 3534

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 3635

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els mitjans ~~recursos~~ humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i d'atoexpressió cultural en els mitjans de comunicació del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 3736

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 3837

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els continguts dels mitjans de comunicació d'arreu del món.

Article 3938

Les col·lectivitats descrites en l'article 1, paràgrafs 32 i 43 d'aquesta Declaració, tenen el dret que la seva llengua sigui present als mitjans de comunicació del territori on s'hagin establert. L'exercici d'aquest dret ha d'anar en harmonia amb l'exercici dels drets està subordinat al dels propis de les altres ~~està subordinat al dels propis de les~~ comunitats lingüístiques del territori.

Secció V

Cultura

Article 4039

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals.

2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que l'espai de cap comunitat sigui ocupat de manera hegemònica per una cultura aliena-ocupi el seu espai comunitari.

Article 4140

Tota comunitat lingüística té el dret de desenvolupar-se plenament en el propi àmbit cultural.

Article 4241

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 4342

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de la difusió d'una informació suficient, i que es doni suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitolatge.

Article 4443

Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals (biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, arxius, producció informàtica, folklore, indústries culturals, i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural).

Article 4544

Tota comunitat lingüística té dret a la preservació del seu patrimoni lingüístic i cultural, compreses les manifestacions materials com ara fons documentals, heretatge artístic, arquitectònic i monumental, i presència epigràfica de la seva llengua.

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 4645

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de tots els mitjans que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis i programes informàtics.

3. La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada. En cap cas una altra llengua advinguda més recentment no pot subordinar o ocultar l'ús de la llengua pròpia del territori.

Article 4746

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua, amb plena validesa jurídica, en les transaccions econòmiques de tota mena, com ara la compra-venda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres.

2. Cap clàusula d'aquests actes privats no pot excloure o limitar l'ús d'una llengua en el propi territori.

3. Tota comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades com ara impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres.

Article 4847

Tota comunitat lingüística té dret a usar la seva llengua en qualsevol tipus d'organitzacions socioeconòmiques: laborals, sindicals, patronals, professionals i gremials.

Article 4948

1. Tota comunitat lingüística té dret a una presència netament predominant de la seva llengua en la publicitat, la retolació, la senyalització exterior i en el conjunt de la imatge del país.

2. Tota comunitat lingüística té dret a gaudir en la seva llengua d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials del territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.

3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat dels ciutadans han de ser expressades almenys en la llengua pròpia de la comunitat lingüística del territori i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 5049

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.

2. Tothom té dret, com a client, consumidor o usuari, a ser informat, oralment o per escrit, en la llengua pròpia del territori en els establiments oberts al públic.

Article 5150

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes, com és el cas dels professors de llengües, els traductors, els guies turístics.

DISPOSICIONS TRANSITÒRIES FINALS

Primera

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes per a l'aplicació dels drets proclamats en aquesta Declaració en el seu àmbit d'actuació.

Segona

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta Declaració.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Aquesta Declaració proposa la creació del *Consell de les llengües* en el si de les Nacions Unides. Correspon a l'Assemblea General de les Nacions Unides la creació i la definició d'aquest Consell així com de les persones que l'han de compondre, i la creació de l'organisme de dret internacional que ha d'emparar les comunitats lingüístiques en els drets reconeguts en aquesta Declaració.

Segona

Aquesta Declaració propugna i promou la creació d'una *Comissió Mundial de Drets Lingüístics* de natura no oficial i de caràcter consultiu, formada per representants d'ONG i entitats d'àmbit del dret lingüístic.

Barcelona, setembre novembre de 1995